19 MAYIS

90-98

1948

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR
KAYIT NO: 5037635
ADI: 19 Mayıs
CİLT:
SAYI: 90-98
YIL: 1948

TÜRK TARİH KURUMU

TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ

Cilt : 8 Nisan — 1948 *Sayı : 90*

İÇİNDEKİLER

Sanatta ebedilik		C. Sena Ongun
Behiç Atabek'e	(Şiir)	Fazıla Atabek
Samsun'lu münevverlere		Nurettin Atasoygil
Yurdumuz	(Şiir)	C. Sena Ongun
Tahassür	(şiir)	Dr. Aziz Perkün
Bir Mektup	(Şiir)	A. Mahir Çadırcıoğlu
Özel sayı dolayısile		Kemal Yener
Çerkez Beyinin Plânı		Âdem Gürçağlıyan
Düşüncelerin Değeri		Celâl Çumralı
İleri	(Şiir)	Albert Methfesrel
Samsun Tütünü		Cevdet Koralı
İntizar	(Şiir)	A. Rıza Akdemir
Halkevimize dair		F. Atabek
Halkevi haberleri		

5037635
1948/90-98

19 MAYIS

Samsun
Halkevi Dergisi

Cilt : 8 | Nisan 1948 | Sayı : 90

SANATTA EBEDİLİK

Cemil Sena ONGUN

San'at da felsefe gibi çeşitli devirler.. birbirinden farklı sistemlere bağlanır. Ve bunlardan her biri, güzelliği gerçeklendirebilmek için bir takım prensipleri benimser; ve bu prensiplerin kalıbına uygun eserler vücude getirmeye çalışır ve şüphesiz ki, bunlara uyan eserleri de ya eskimiş veya san'at dışı emeklermiş gibi telâkki eder.

Cemiyetin her işinde ve her köşesinde hürriyeti sınırlayan bir takım kayitler vardır ki, insan zihni, ancak san'at sayesinde bu sınırları aşacağını zanneder; fakat tarih gösteriyor ki, insan her hangi bir ülküye kavuşabilmek için mutlaka bazı kaide ve prensipler yaratıyor ve bunlarla kendi faaliyet ve şahsiyetini adeta daraltıyor. Her ne kadar çağdaş san'at, bu çeşitten şekli kayitleri aşarak insan ruhunun cevherinde her gün biraz daha basıncını artıran tam bir hürriyete kavuşmak hamlesini gösteriyorsa da, bu hamlenin de bağıntılı ve hatta kısır olduğu görülmektedir. Zira sistemsizlik okulu da bir sistemdir. Prensipsizlik okuluna bağlanmak ta bir prensibe bağlanmaktır. Zira, bu serbest, kayitsiz ve şartsız görünen çalışmaların da herkesten saklanmış olan bazı kayitları ve şartları vardır ki, gerek eserlerin konusunda ve gerek uslûbunda ve gerek şeklinde yeter derecede etgisini hissettirmektedir. Sadece bunun başarısı, **eskiye nazaren yeni ve gelecek zevklere nazaren eski olu-şundan ibarettir.** Bu da gösterir ki, san'atta bile bir takım formalizm kayıtlarından kurtulmak imkânsız olduğu gibi, insanın hiç bir zaman ve hiç bir işde tam bir hürriyete kavuşabilmesi de imkânsızdır.

San'at, cemiyetin ortaklaşa tasarımlarına bağlı bir faaliyet olduktan sonra, kendisini bu tasarımlar üstünde görebilecek bir dehanın çıkmasına esasen cemiyet pek te kolay müsaade de bulunmayacaktır. Cemiyetin ve insanlığın en fazla değer verdiği dehalar, kendisine en çok hizmet edenlerdir. Bunların dışında kalan san'atçılar nihayet bir fantazi, bir fantumdan başka bir şey değildirler ve unutulmaya mahkûmdurlar.

Bu itibarla, hangi esaslara riayet eden eserlerin güzelliği en mükemmel bir şekilde ifade edebileceğini tayin etmek hem kolay ve hem de zordur. Kolaydır; çünkü : cemiyetin beğendiğini, istediğini keşfedebilen san'arçı, bu isteklere uygun bir eser yaratabilirse mutlaka güzel olacaktır. güçtür; çünkü : bir cemiyette çeşitli kültür, zevk, mizaç ve alışkanlıkta insanlar vardır. Bunların duygu ve düşünce yönsemeleri kadar da ülküleri başka başkadır. Bunların hepsini belirli veya belirsiz kaidelerle ifade edilmiş bir san'at eserinin güzelliğine hayran bırakmak imkânsız olduğu gibi çoğunluğun neden hoşlandığını tayin edebilmek te çetin bir iştir. Üstelik san'-

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

atçının da bir eseri bazen isteyerek ve bazen istemiyerek ve kendine rağmen vücude getirmesi mümkündür.

İçinde yaşadığımız yüz yıl daha faydacı ve maddeci bir zihniyet taşıdığı için; san'atın da bu istikamete yönelmesi tabiidir. Fakat bunlar ne dereceye kadar güzeldirler ? ve ne zamana kadar devam edebilirler ? meseleleri ayrıca münakaşaya değecek kadar önemlidir. Kişisel temayülüme gelince :

Her asırda nüfuzunu devam ettirmiş ve her cemiyeti kendisine hürmet ettirmiş olan san'at eserleri, daha çok bütün insanlığa hitap edebilen ve insanlığın müşterek ve büyük ıztırablarile ülkülerini tamam edebilen eserlerdir.

Goethe'ye «**İnsanlığın hemşerisi**» adını verdiren **Schakespeare, Schiller Hugo** ve hatta **Gorki** gibi şahsiyetlere ebediyet kazandıran amil, onların bu geniş ve tanrısal gayretleridir. Musikide, heykelde, resimde de böyle büyük şahsiyetler vardır ki, sadece hünerlerinin değil, güttükleri davaların ve telkin ettikleri his ve fikirlerin evrenselliği yüzünden bütün milletlerin saygı, sevgi ve hayranlığı içinde ebedileşmişlerdir. Bunlar da kemalini bulan büyük ve derin insan sevgisi, taşıdıkları yüksek merhamet ve şefkat, insanlığın da onlara karşı minnettar olmasını sağlamıştır. Bunlar dışında kalan san'atçılar, ancak gelici geçici bir kulak ve göz dekoru yaratmış olan hüner erbabından başka bir şey değildirler.

Mahiyeti itibarile yeni fikirler, yeni hareketler, yeni ülküler yaratamayan tarz san'atçının kendi bencil kaprislerinin bir ifadesi olmaktan ileri gidemez. Zira, gerçek san'at, azçok farkla bilim ve felsefe nev'inden bir faaliyetti. O da meçhulü keşfetmek, olması lâzım gelen yaratmak ve bilinenin sakladığı ve herkesin fark edemediği sırları ifşa etmek zorundadır. Hülâsa, içinde kendimizi bulamadığımız, ruhlarımızda bir ihtilâl ve çarpıntı yaratmayan, cemiyetin mânevî simasını değiştirmek gayesini gütmeyen ve insanî olmayan eserler, genel olarak bireysel iştiyakların ifadeleridir. Ve adeta bunlar, bir nevi monografi, bir nevi itirafname, şairin şahsi mahrumiyet, ıztırap veya ihtiraslarının sınırları, hezeyanları, sayıklamalarıdır.

Yeni şiirimize dikkat edilirse, konularındaki mütenevvi ve genişliğe rağmen, henüz ne bir büyük davanın ve ne de baygın bir ıztırabın sonsuz özelliklerini aydınlatacak bir durumda olmadığı görülür. Hepsi bireysel şikâyetler, istekler, hayatın muhtevi izlenimlerinden başka bir şey değildirler. Şüphesizki bunlarda da içinde yaşadığımız cemiyetin çeşitli meseleleri ve halleri sızmaktadır. Fakat bunlar çok defa bir gazete havadisine, bir müdafaa veya ittiham mazbatasına veya bir dosta açıklanmış özel sırlara benzerler. Şüphesizki, bunlar da güzeldirler. Fakat, bunlar, kış ortasında bir kaç gün esen bir lodosla kendisini gösteren güneşin sıcaklığına aldanıp açılan erik ve badem çiçekleri gibi süratle solup dökülmeye mahkûm olan güzelliklerdir. Büyük eserler, büyük cemiyetlerin, büyük ve derin bir kültürle mücehhez şahsiyetlerin ürünüdürler. Zira, bunlar dışardan model aramazlar, Eserlerinin bütün ruh ve mânasını, takip ettikleri estetik sistemi, hep kendi dehalarından iktibas ederler. Bunlar, taklit yolunu değil icat kanadlarını açmış, ikinci ve

Ölümünün beşinci dönüm yılı
münasebetile : 1 Nisan 1948

BEHİÇ ATABEK'E

Güneş güler kuşlar uçar havada.
Uyanırlar nazlı nazlı çiçekler
Yalnızmısın o karanlık yuvada,
Yokmu seni bir kayırır bir bekler..
A. E.

Bugün yine dostların bir aciyle uyandı.
Hepsi seni anarak ta yüreğinden yandı.
Bugün de yüzlerimiz göz yaşiyle yıkandı..

Bugün ki ölümünün beşinci yıl dönümü.
Sızlanarak anarız bu vakıtsız ölümü.
Çözemez bir el, ağam, kalbimdeki düğümü..

Parladı yine güneş «o» gün gibi bakıyor.
Bu aydınlık ruhumu alev alev yakıyor,
Işık değil semadan sanki zulmet akıyor..

Düşman gibi göründü yine güzüme güneş,
İsterimki her şeyi, olsun kederime eş,
Dört yıldır küllenmedi içimizde bu ateş
Ne doğaydın gün gibi, ne de bataydın kardeş.

Kardeşin

üçüncü plândaki cemiyet ve fertlere örnek olmuşlardır. Zira, bunlar, yalnız kendi büyük cemiyetlerinin değil, bütün bir insanlığın müşterek davalarını seziyor; ve en orijinal ruh muammalarını çözüp keşfetmek iktidarını gösteriyorlar. Kendisinden bu liyakati gösteremeyen insan, san'atla meşgul olmasınmı ? Şüphesiz böyle bir tavsiyede bulunmak gülünç olur. Evvelâ san'at insanın en büyük hakikat ve ideallere en geniş ve hür bir ruhla yaklaşabileceği bir faaliyettir. Bu itibarla, san'at la uğraşmak, hiç olmazsa en kabiliyetsiz bir insan için bile eğitimsel bir fayda sağlar. Sonra, esasen deha, uzun bir sabrın olduğu kadar da tükenmez çalışmaların eseridir. Bunun içindir ki, herkesin yazması veya diğer san'atlarla uğraşması, yarımın büyük san'atçısını yaratma bakımından hayırlı bir işarettir. Hiç bir büyük san'atçı, ilk eserile büyük olmamıştır. Cemiyet ve insanlığı terbiye etmek bakımından en önemsiz bir eserin bile bir rolü vardır. Elyerirki, san'atçı, hayatı boyunca meslek edinecek olanların yüksek ve geniş bir aşkla çarpan bir zekâ ya muhayyeleye malik olsun, ve yorulmak bilmez bir azimle kabiliyetini zenginleştirecek ve artıracak bir öğrenme ihtirasile okumayı ve çalışmayı vazife edinsin.

Şu izahlara göre, san'at eserlerinde adına **Şiir** dediğimiz güzelliğin gerçeklenme şartlarını, bir taraftan insanlığın bir taraftan cemiyetin ve diğer taraftan bedii bir eğitim almış insanların müşterek heyecan ve takdirinde aramak zarureti olduğu anlaşılır. Yoksa, her insanın hayatında bir san'atçılık veya hiç olmazsa bir şairlik devri vardır. Bu devrin varlığı bile, insanın güzele, iyiye karşı hayranlık ve hasretinin bir işaretidir. Size kendimin de geçirdiğim bu devre ait manzumelerimden bir kaç tanesini sunuyorum : Bunları (Nirvana) adını verdiğim ve henüz nesretmediğim manzum eserimden rasgele iktibas ediyorum :

Not : Bu şiirlerin 4 ü 89 sayılı özel sayımızda çıkmıştır.

19 Mayıs

SAMSUNLU MÜNEVVERLERE

Nurettin ATASOYGİL

Tanzimatla birlikte Şark'ın geri ve asyatik zihniyetinden kurtulmak için o zamanın münevverleri ve asil milliyetçileri kendi kıymetli varlıklarını tehlikeye koydular ve artık Şark'ın köhneleşmiş medeniyet akidelerinin çoktan iflâs etmiş olduğunu gördüler. Milletimizin âtisi için Garp medeniyetini ve kültürünü içimize empoze etmekten başka çare kalmadığını takdir ederek bu yolda savaşa giriştiler. Bu hayırlı teşebbüsün ilk tohumları bazen müsait tarla bulup inkişaf etti. Bazen de çorak toprakta kalıp çürüdü. Müsait topraklarda yavaş yavaş gelişen bu tohumlar günün birinde mahsul vermeğe başladılar. Meşrutiyet devri böylece birinci inkişaf safhasını tamamladı. Cumhuriyetin ilânile Garp medeniyetini bütün esasları, kanunları ile kabul ettik. Medreseler kapatılarak yeni öğretim sistemleri ile mücehhez okullar kuruldu. Miskinlerin ilticagâhı olan tekkeler tarihe intikal etti. Dinî esasları kendinde toplayan (ümmet) mefhumunun yerine, bir milletin varlığını ve egemenliğini muhafaza etmek için en sağlam iman olan; milliyetçilik mefhumu en başta gelen umdemiz oldu.

Fakat milletimizin iç yapısını müsbet bilgi, sanat ve teknik ile beslemek için alınan bu prensip kararları kâfi gelemez. Memleketimizin mahdut bir kaç şehrinde yapılan ileri hamleleri bütün bir memleket için tatmin edici olamaz. Evet hükümet fırsat buldukça çeşitli meslek adamı yetiştirmek gayesile yeni yeni okullar açıyor. Bunlar her gün bir eksiği tamamlıyor. Fakat bu uğurda her şeyi hükümetten beklemek, geri bir düşünüştür. Milliyetçilik ve yükselme iştiyakı her ferdin öz imanı olmalıdır. Bu da ancak bilgiye ve bilginlere lâyık olduğu kıymet ve ehemmiyetin verilmesile mümkündür.

Samsun, Türkiye çapında sayılı vilâyetlerimizden olduğu halde bu sahada gereği kadar ileri sayılamaz. Samsun hemen bütün hayatını tütün mahsulüne bağlamış bir vilâyettir. Bu, geniş ölçüde bir tütün ticaretini istihdaf ediyor. Burada ticaret ve zıraat işleri için bilgiye, kültüre lüzum olmadığı kanaati mevcuttur. Tahsil ve terbiyenin gayesi sadece devlet memuru yetiştirmek, zannediliyor. İşte en büyük hata da budur Okumak her şeyden evvel Garp medeniyetinin icabettirdiği muayyen bir kültür seviyesine yükselmek ve millî birliği temin etmek için elzemdir. Öteki düşünce ise tamamile cahilâne, ferdî ve indî bir mütaleadan ileri gidemez. Bu gün hangi işle meşgul olursak olalım, müsbet bilgiye ve geniş ölçüde kültüre ihtiyaç vardır. Bu da okumak, çok okumakla elde edilir. Bu gaye için kurulan millî ve kültürel müesseselere bilhassa zengin münevverlerimizin geniş ölçüde yardımda bulunmaları zaruridir. Bu yardımı bir külfet olarak değil, içten gelen bir imanla, milliyet aşkiyle, askerlik ödevi gibi vatan sevgisile yerine getirmek icabeder.

Halbuki Samsun'daki münevverlerimizin bir çoğunun bu millî ve kültürel müesseselerimize lâyık olduğu nisbette medenî ve millî ilgiler göstermediklerini millî bir üzüntü ile belirtmek mecburiyetini hissediyoruz. Bu hissimiz indî değildir. İlgisizlik mütearife derecesinde aşikârdır.

Bütün aydınlarımızı millî kültür müesseselerimize ve kültürümüze hizmete çağırıyoruz.

YURDUMUZ

Yeşil yurdumuzla yüce gönlümüz,
Ulu Tanrımızdan armağan bize!
Firkatine yoktur tahammülümüz!
Yurt için öl! dedi Oğuz Han bize...

Başka Hakanların şen otağından,
Başka toprakların altın dağından
Tanrı cennetinden, cennet bağından,
Daha değerlidir bu vatan bize...

Türk kaygusiyle çağlayan biziz;
Yaslı ellerimize ağlayan biziz;
Kendi yaramızı bağlayan biziz,
Bizden olmayanlar hep düşman bize...

İsterse kalmasın taş üstüne taş,
Dünya bahçesinde haydi bir dolaş;
Anlarsın Türkoğlu, sen yavaş yavaş,
Yurdumuz ihsandır Tanrıdan bize!..

Bu yüce toprağa bağlıdır canım,
Anadolu uğruna dökülsün kanım,
Dağına taşına ben bir kurbanım,
Atamızdan kaldı bu iman bize...

Cemil Sena ONGUN

Tahassür

İçimde aşkımın hıçkıran sesi
Hasretin ateşi, bicran nâlesi,
Acıtan bin sızı, kemiren bin dert;
Nesi var bu ömrün o yarsız, nesi?

Bir tekti ruhumda, kalbime eşti,
Eşsiz bir feyyizdi ve bir güneşti
Şirin mi, Zühre mi, Leylâ mı, neydi?
Sevdası gönlümde efsaneleşti!..

Saçları örnekti hep çelenklere;
Gözleri kaynaktı nura, renklere
Aşina kalanda o zemzemeydi,
Bülbülü; nağmeye ve ahenklere.

Bir demet çiçek, bir dal ıtırdı,
Kokuyu bahara o dağıtırdı,
Dudağı bir kadeh kevser şarabı
Kaynayan öpüşü ayrı bir sırdı.

Şimşekti o, ancak bende çakardı,
Lâvı, ta bağrıma düşer yakardı.
Ufkumun en nurlu yıldızıydı o...
Bazı şahab olur; ağlar, akardı.

Zülfünü öpmezse esmezdi meltem
Bulutlar görmese tutardı matem
Yokluğu karanlık etti geceyi
Onunçün süzülen göz yaşı, şebnem.

Seba visalinden verince müjde,
Kâinat gelirdi o anda vecde;
Ayağın terinden sızdı kutsiyet,
Caizdir o yüzden toprağa secde.

Sevgili değildi, bir fidandı o...
Bir nefes, bir esir ve bir candı o...
Aşkıyle yuğrulan zerrelerimde
Büyülü bir duygu, bir imandı o...

Yorulan başıma destekti beli,
Hüşû'la öperdim o pembe eli...
Ne gökler anlatır şimdi ne mehtap
Ne rüzgâr fısıldar o bî-bedeli;

Gitti de gözümde kaldı hayali!..
Gönlümün o idi dersi maali...
Mecnun'da şaşırır; dirilse, görse,
Bendeki bu üstün perişan hali.

Ağrımdan yeterdim ar-ü namusu,
Zehr oldu içime, o bir içim su!..
Yoruldum ey Tanrım, bırak ta gelsin..
Zavallı ömrümün en son uykusu.

Dr. Aziz PERKÜN
Konya Milletvekili

Bir Mektup

Korkutmuyor beni Dante'nin cehennemi
Kuşlar gibi hürüm; içimin sesinde
Kalıba bakma! sen
Ben, iyi yiyor, güzel giyiniyor ve geziyorum.
Hayal bahçemin meyvelerinden
Sepetler doldurdum adet adet.
Nasibini almış insanlar safında;
Yer almamız yakınsa;
Kleopatra'nın atlas yorganı
Uçmuyor gözlerimizde...
Ve ben, ne Neron'un zevki
Ne de Sezar,ın şöhretine pabuç bırakmam.
İnsanlar için hukuk;
Cemiyet için kanunlar boş şey.
Terazi ağdırmca mahkeme kurulmazsa vicdanımda
Alıkoyamaz beni müeyyide.
Eğer istiyorsan kardeşim:
Huzur içinde yaşamak;
Akı ile anıl alnının
Ve sesini duy vicdanının.

A. Mahir ÇADIRCIOĞLU

ÖZEL SAYI DOLAYISİYLE

Kemal YENER

«19 MAYIS» ın geçen sayısı Özel sayı olarak «19 Mayıs Şairleri» adiyle çıkarıldı. Bilmem gördünüz mü?

Samsunlu vatandaşlarda yüz ağartıcı bir memnunluk uyandıracağını kuvvetle tahmin eylediğim bu dergiyi herkesin görmesi şayanı arzudur.

Denilebilirki, bu sayı ile Halkevimiz yayım hayatının takdire değer eserlerinden birini daha vermiş oluyor. Şimdiye kadar birçok Halkvlerine nasip olmayacak kadar özlü konularda 17-18 eser veren Halkevimiz şimdi örnek olmaya değer bir eser daha yayınlamış oluyor.

Özel sayı, dergiye devamlı olarak yazı ve şiir göndermiş ve göndermekte olan şairleri bir arada, onları hayat, şahsiyet ve şiirlerile okuyucularına tanıtmak üzere tertip edilmiştir. Her şair için ayni ölçüde bilgi verilmiş ve en çok beğenilecek şiirlerinden dört kadarı da dergiye konulmuştur. Sıralama, hiç kimseyi üzmiyecek gibi isimlerin baş harflerine uyularak alfabe dizisine göre yapılmıştır.

Şiirleri 19 Mayıs'ta ötedenberi basılmış olanlardan kimse unutulmuş gibi değildir. Ölü şairler de diriler gibi kendilerine mahsus sahifelere ayni ihtimam ile yerleştirilmiştir. Anlaşılıyor ki, bu sayı evvelden iyi düşünülerek esasları tesbit edilmiş bir plâna göre bastırılmıştır. Basit , bazı hatalara rastlıyorsak da onları tabii addetmek zorundayız. Zira tamamen doğru bir eserin basılması ancak tali eseri gibi görünmektedir.

Özel sayı mahalli çalışmanın güzel bir örneği, san'at ve edebiyat sahasında mahalli bir yürüyüşün isabetle atılmış bir adımıdır. Bu hareketi böylece tesbit ederken Halkevi'nin bu alandaki çalışmalarını takdirle karşılamaktan zevk duyduğumu ifade etmek isterim.

San'at ve edebiyat hareketlerinin desteklenmesi ve bu hareket mensuplarının teşvik görmesi artık herkesin bildiği bir hakikat olmuştur. Fakat bu işe lâyık olduğu önemi vermekte geciktiğimizi itiraf etmeliyiz. Bu gecikmenin meydana getirdiği kayıbı telâfi edebilmek için çalışmalara hız verildiğini memnunlukla görmekteyiz. Meselâ İstanbul'da açık hava tiyatrosunun açılmış olması, Ankara'da opera binasının yapılmasına başlanması, diğer taraftan şiir, hikâye, tiyatro müsabakalarının açılması bu çalışmanın en güzel belirtileridir.

Bu sahada Halkevlerinin aldığı ödev kendi muhitinde kabiliyet sahibi kimselere çalışma arzusunu aşılamak ve onları san'at ve edebiyat alanında mükemmele doğru yürümenin ilk hazırlığını kazandırmaktır.

İşte Halkevimiz Samsun'da şiir ve edebiyat severlere derginin sahifelerini tahsis ederek onların yetişme ve gelişmelerini ve muhitinde bir kıymet olarak yükselmelerini sağlamağa çalışmaktadır.

Hikâye :

Sevgili kızım Dilek'e

Çerkez Beyinin Plânı

Yazan : Âdem GÜRÇAĞLIYAN

Canik çerkez Beylerinden, Ozdemir Beyin, güzelliği dillere destan olan, Zennes adlı bir kızı vardı Orta boylu, ince belli idi. Güzel görmemiş olanlar için yürüyüşü, korkunç denecek şekilde kıvraktı. Daima gülümseyen penbe yüzü, yeşil yosun renkli gözlerile o, ruhları teshir etmek için yaratılmıştı.

Üzerinden sıhhat ve neş'e akan bu güzel kızı on dört yaşındanberi , pek çok isteyenler vardı. Özdemir Bey taliplerini kızına göstererek :

— Beğendin mi kızım? diye soruyor.

Zennes :

— İstemem babacığım, deyince nice zenginlere red cev veriliyordu. Böylece aylar, yıllar geçmiş, bu güzel kız on sekiz yaşına basmıştı. Âşıkları gün geçtikçe çoğalıyor, fakat o, hiç kimseye gönül kaptırmıyordu. Çirkin olmalarına rağmen akranları boyuna evleniyorlardı. Zennes, bir gün çok sevdiği bir kız arkadaşının düğününe gitti. Orada kumral, kıvırcık saçlı, buğday çehreli Haptuk adlı bir delikanlı ile tanıştı. Bu delikanlıyı görünce kalbi yerinden oynadı. Gözlerini, onun, koyu alevi andıran, elâ gözlerinden ayıramadı. Zennes'i görünce Haptuk'un da kemikleri tutuşmuştu. Herkes onlara bakıyordu. Hiç aldırmadılar, elele, kolkola akşama kadar oynadılar. İş bu kadarla kalmadı ; arada buluşuyorlardı. Gün geçtikçe Zennes'in sevgisi arttı. Gündüz hülyalarında, gece rüyalarında Haptuk'u sayıklamağa başladı. Haptuk bunun farkında olmakla beraber diğer âşıklar gibi red cevabı almaktan ve izzeti nefsinin kırılmasından korktuğu için ağır davranıyor, bir türlü aşk ilân edemiyordu. Birgün yine buluşmuşlardı. Zennes'in sabrı tükendi, dayanamadı :

— Güzel delikanlı, gel beni babamdan iste, seninle ebediyete kadar mes'ut yaşıyalım, dedi.

Haptuk buna çok sevindi :

— Hemen yarın isteyeceğim, dedi. Sana kavuşmak benim için ne büyük saadet Dante için Beatris neyse benim için sen de osun. Bunları söylerken hafifçe Zennes'in lepiska saçlarını okşadı. Akşam olmuştu Güneş, kırmızı büyük bir kor halinde yeşil tepelerin arkasına doğru yuvarlanıyordu. İki sevgili koşa koşa evlerine geldiler.

Ertesi günü Haptuk ev sahibi Züriyet Hanımı Özdemir Beyin konağına gönderdi. Züriyet Hanım, sözü dinlenir, becerikli bir kadındı. Çöp çatmağı çok seviyordu. Nefes nefese konağa geldi :

— Hayırlı bir iş için geldim, dedi.

Kızınız Zennes'i, Haptuk adlı yakışıklı bir delikanlıya istemeğe...

Özdemir Bey :

— Kimlerdendir, ne iş yapıyor ? diye sordu.

Karısı Hanifet Hanım :

— Kızımız görsün, bir kere biz de görelim, dedi.

Züriyet Hanım şuh bir edâ ile :

— Buraya yeni geldi, koyun getirmiş, satıyor, bir müddet kalacak, görün bakın ne delikanlı, dedi. İsterseniz gidip getireyim. Mütevazıdır, sözümü kırmaz sanıyorum, diye ilâve etti.

Karı koca birbirlerine bakıştılar :

— Olur.

— Peki, dediler.

Kırklık Züriyet Hanım , bir hayli şişman olmasına rağmen, rüzgâr gibi eve gitti.

Haptuk'a :

— Bey ve karısı sizi görmek istiyorlar, beraber konağa gideceğiz, dedi.

Haptuk, önüne düşen perçemini düzelterek :

— Nasıl olur teyzeciğim, utanırım, sonra benim gitmem yakışık almaz , dedi.

Züriyet Hanım bir kahkaha atarak ısrar etti :

— Hele düşündüğüne bak , dedi, ağlamayan çocuğa meme vermezler, utanacak ne var, senden iyi delikanlımı bulacaklar... Beraberce konağa geldiler.

Özdemir Bey :

— Nereden teşrif ettiniz, kimlerdensiniz? diye sordu.

Haptuk sıkılarak :

— Bandırma tarafından geldim , dedi. Sonra anlattı : Babam Bârik Bey diye anılırdı. Manyas havzasında onu herkes tanırdı. Atadan, dededen sürü beslemekle meşguluz.

Bey, karısının işidebileceği bir sesle:

— Zennes'i getir de birbirlerini görsünler, dedi. Hanifet Hanım kocasının kulağına eğildi :

— Şimdi kahve getirecek, diye fısıldadı. Biraz sonra Zennes, itina ile yürüyerek, süslü bir tepsi içinde kahveleri getirdi Haptuk'a takdim ederken penbe yüzü hafifçe kızarmıştı. Kahveler içildi. Bir müddet Manyas havzasının bereket ve güzelliklerinden konuşuldu. Özdemir Beyle karısı bu delikanlıya çabucak ısınıvermişlerdi.

Bey Haptuk'a :

-- Biraz önce kahve getiren kızımız Zennes'tir ; birbirinizi gördünüz, kendisine söyliyelim, size sonra kat'i cevap verelim, dedi. Bundan sonra Züriyet Hanımla Haptuk ziyade oturmadılar , müsaade isteyerek kalktılar. Beyle karısı misafirlerini cümle kapısına kadar uğurladılar.

Zennes taraçada, büyük çiçek saksıları arasından, Haptuk'u gözlüyordu. Gözgöze gelen iki sevgili, havada ellerini sallıyarak işaretleştiler. Özdemir Beyle Hanifet Hanımı hemen içeri girmediler. Bahar güneşile yıkanan bahçede, rengârenk çiçekler arasında gezinerek konuştular :

— Bu delikanlıyı bize Allah gönderdi.

— Çok terbiyeli, çok saygılı bir çocuk doğrusu.

— Kızımız beğendi ise mesele yok, onun beğenmesi şart, biz ne desek boş.

— Her halde beğenmiştir , dedi. Hanifet Hanım sonra ilâve etti :

— Haptuk'a kahve verirken ne kadar heyecanlı idi, farkına varmadın mı?

yüzü kıpkırmızı olmuştu. Muhakkak vaziyeti sezmiştir.

Konuşa konuşa, etrafa dal budak salan büyük yediveren gülünün başına gelmişlerdi. Gül bu sene çok neşeli idi, tomurcuklar, yeni filizleri eğmişti. Hanifet Hanım elile hafifçe kocasının omuzuna vurdu :

— Gel meseleyi kızımıza açalım.

Özdemir Bey gonca yüklü dalları doğrultmaya çalışırken:

— Biraz sabredelim karıcığım, hemen söylemiyelim, dedi. Evet iyi çocuk amma, her ihtimale karşı, bir kere de etraftan sorup öğrenelim. Soruşturma bir hafta kadar devam etti. Haptuk'u tanıyanların hepsi onun iyi huyundan ve dürüstlüğünden bahsediyorlardı. Nihayet karı koca son bir istişare daha yaparak meseleyi kızlarına açmağa karar verdiler.

Hanifet hanım neşeli neşeli :

— Kızım, seni Canik'e yeni gelen, güzel bir delikanlı istiyor, adı Haptuk, bir hafta önce bize gelen delikanlı , sana sormadan kendisine bir şey söyliyemedik, ne diyorsun diye sordu.

Günlerdenberidir, sabırsızlıkla, bu teklifi bekliyen Zennes kendisini tutamadı :

— İstiyorum anneciğim, istiyorum diyerek annesinin kırmızı yanaklarını öptü. Özdemir Bey, kızının bu şiddetli arzusu, bu atılışı karşısında hayretler içerisinde kaldı. Bununla beraber memnun görünmeğe mecburdu. Uzun ağızlığından genizlerini dolduracak kadar duman çekti, gözleri bulandıktan sonra:

— İyi dedi, öyleyse mesele kalmadı .. Zennes bu defa babasını kolları arasında sıkarak :

— Çabuk olsun babacığım, dedikodu olmasın diyerek inledi. Kumral başını babasının omuzuna bırakıverdi. Kat'i cevap verilmek için, ertesi gün, Haptuk konağa davet edildi.

Özdemir Bey :

— Kısmetse olacak oğlum, kızımın sende gönlü var, dedi. Haptuk sevinç içinde :

— Teşekkür ederim babacığım, sağ ol diyerek Özdemir Beyin esmer, kalın damarlı elini öptü. Sonra Hanifet Hanımın beyaz ve tombul ellerini... Her iki taraf da düğünün çabuk olmasını istiyordu. Bir ay içinde hazırlıklar tamamlandı. Büyük meydandaki Meşe ağacı altında armonikalar çalmağa başladı. Uzak yakın Zennes'in eski âşıkları silâh atarak sürü sürü düğüne geldiler. Düğünde yedisinden yetmişine kadar herkes coşdu. Gündüz güneşin, gece yıldızlı semanın altında kıvrak armonik havalarına uyarak delikanlılarla kızlar birbirlerine meydan okududular, hora teptiler. Eski âşıklar : «Bu güzel kızı yabancıya kaptırdık» diye hayıflanıyorlardı.

Yeni evliler çok mes'uttular. Birbirlerinin göz bebeklerine baktıkça kalplerine neş'e ve saadet doluyordu. İstanbula gittiler. Bir hafta Haptuk'un Büyükada'daki halasında misafir kaldılar. Sonra Manyas'a kadar uzandılar, böylece balayları da çok tatlı geçmiş, Canik'e dönmüşlerdi. Bu mes'ut izdivaçtan her iki tarafın ailesi de memnundu.

Özdemir Beyle karısı :

— Büyük bir isabet.

— Damadımız çok iyi, kızımız çok mes'ut diye seviniyorlardı.

- devamı gelecek sayıda -

Hür insana dair incelemeler :

Düşüncelerin Değeri

Yazan : Celâl ÇUMRALI

İnsan tek kişicilikten toplum hayatına geçtikçe düşüncelerin değeri özel bir önem kazanır. Çünki toplu yaşayışta insanın, toplumun benimsediği kurallara uyarak işini, gücünü, bütün hareketlerini ayarlaması gerektir. Bu ölçülü yaşayışı sağlayan ancak kıymet hükümleri olabilir. Zira insan oğlunun işi, eseri, maddî manevî bütün varlıkları karşısında tarafsız, ilgisiz kalmak asla mümkün değildir. Şu halde dışında olup biten olaylarla, gerçeklerle karşı karşıya kalan kişinin ilgisini gösterecek bazı ölçülere malik bulunması lâzım gelecektir.

Bu ölçü kıymet hükümleridir. Kıymet hükümlerini insan oğlu bilhassa şu üç zihni çalışma sonunda elde eder. Bu üç önemli unsurun ilki düşünce, ikincisi muhakeme, üçüncüsü karar yani kıymet hükümleridir. Demek ki kıymet hükümlerinin doğru veya yanlış oluşu kaynağın özlü, özsüz oluşuna sıkı sıkıya bağlıdır. Muhakeme ne kadar düz bir yol olursa olsun yanlış, çürük, hasta, zayıf bir düşünce bizi sağlam hükümlere eriştiremez. Bununla muhakeme ve karar safhalarının önemini küçümsemek istemiyoruz; ancak düşüncelerin insan hayatında ki sonsuz değerini belirtmek istiyoruz.

Düşüncelerin değerini toplumculuğu seven, benimseyen insanın hayatında aramayı da faydalı buluyoruz. Şöyle ki: tek başına yaşayan, bütün ömrünü iç âlemi ile baş başa gürültüsüz, sessiz geçirmek isteyen insanın bağlı olduğu toplumun ortak kuralları, duyguları, endişeleri, dertleri, sevinçleri ile bir ilgisi olmadığı için şüphesiz kıymet hükümleri vermesini veya verilen kıymet hükümlerile hayatını beslemesini bekliyemeyiz.

Gönül ister ki toplum hayatını böyle kisiler de sevsinler! Lâkin toplum hayatını sever görünüpte hâlâ düşüncelerin değerini anlamak istemiyen, kıymet hükümlerini hiçe sayan züppelern tedavisi ile uğraşmak zorundayız. Toplum hayatını sevdiğini söylediği halde kendisinden başkasının düşüncesiyle alay eden, kıymet hükümlerine dudak büken adamın durumu karşısında susmak toplum hayatını muhtaç olduğu ruh ve ideâl gıdasından mahrum etmek değilmidir?

Toplum hayatını sevdiğini söyliyen adamdan sağlam bir düşünce, özlü bir muhakeme, doğru bir hüküm beklemek hakkımızdır. Toplum hayatını sevdiği halde ölçüsüz bir tenkide kalkışan adamın yüzü muhakkak maskelidir. Toplum hayatını maskeli baloya benzeten toy, kısır kişileri aramızda görmek istemediğimizi açıklamaktan doğrusu millî bir zevk duymaktayız.

GENÇLİĞİN ÜLKÜSÜ

Güvenimizin biricik kaynağı gençliktir. Çünki genç ruhlu insan demek her şeyden önce idealist insan demektir.. Öyle ki ne pahasına olursa olsun yurdu, milleti için daima faydalı olmanın yolunu arar imkânlarını bulur, ülküsünü gerçekleştirir. Genç ruhlu insan demek daima iyilik yapmayı istiyen kalbinde fena duygular asla yer etmiyen hatta kendisine kötülük yapanlara iyilik yapan insan demektir. Genç ruhlu insan demek hayatın çok çetin şartlarla dolu, binbir türlü felâketlere gebe olduğunu bile bile yaşamayı seven, özleyen, bütün güçlükleri yenmek için nefsine güvenen insan demektir.

Gençlik ve ideâl.. Bu iki varlık öyle iç içe kaynaşmıştır ki ayrı ayrı düşünülmesine zihnen bile imkân görülmez. Çünki ülkücülük demek genç insanın kâlbi ve kafası demektir. Öyle bir kâlp ki içinde arı, duru, tertemiz aydın duygular bulunsun! Öyle bir kafaki yalçın, sert, çelik bir irade taşısin! Bu irade ölümü hiçe sayan düşüncesi sağlam, muhakemesi sağlam, kararı sağlam, yaptığı işler sağlam bir güçtür. Hiç bir şeyden yılmayan bu gibi insanları alkışlamamız için düşüncelerinin, kararlarının, işlerinin özünü yalnız nefislerinin faydalanması değil; özünden önce dışına çevresine ait bir yararlık teşkil etmelidir. Yoksa nefsi için olağan üstü işler başaran kişiye hayranlık duymamız için bir zaman beklenemez.

Kişinin erişmek istediği amaç milletin ulaşmayı dilediği bir ülkü olarak belirmedikçe gençliğin başarısından söz gelişi etmemelidir. Açıkcası bencilikten sıyrılıp toplum için yaşadığımızın gerçek bir inanı oluşuna eremiyenleri millet çapında bir varlık saymamıza imkân yoktur. Bencilikten uzaklaşmak millet olarak yaşayışa yaklaşmaktır. Bu inanış gençliğin gerçek ülküsüdür.

Gençliğin Millî ahlâkı diye adlandırdığımız bu ülkünün genç kafa ve ruhlara dolmasını sağlamak oldukça zor bir iştir. Fakat millet olarak yaşamak, ilerlemek isteyen toplumların bu güç işi başardığını görüyoruz. Medeniyet bu inançla kafa ve ruhları yoğrulmuş gençlerin eseridir. İşte bunun içindir ki ileri ve mutlu Türkiyenin temelini gençlerin kuracağına, yaratacağına inanıyoruz.

Kin ve İnsan

İnsana, insan toplumlarına karşı kin besleyen ve öç almak için fırsat kollayan zavallı kişiler hakkında aklî mantığın sınırından çok hem de pek çok uzaklarda zaman zaman şöyle konuşulduğunu işitiyoruz: Kin beslemek, öç almak insanın şahsiyet sahibi olduğunu açığa vurur.. Eğer gerçekten bu ruh durumu üzerinde ilmî bir görüşle inceleme yapılırsa görülür ki kin besleyen ve öç almak için her şeyi göze alan insanların kişilikleri tam ve normal teşekkül etmemiştir.

Toplum dışı kalmayı dileyen ve seven bu aşağılık insanlar bütün ahlâk-hukuk kurallarını çiğnemekten çekinmezler.

Kanunların üstünlüğüne, ahlâkın degişmez sesinin ulu çağrısına inanan insanlar, için için, gizli gizli, sinsi sinsi, bir zemberek gibi kurulmazlar ve öç almak için bin bir türlü şeytanî tasarılar yaratamazlar!

İleri

Yazan : ALBERT METHFESSEL

Almanca'dan çeviren Nurettin ATASOYGİL

Gürboru seslerile atılın uzaklara,
Yükselsin seslerimiz erkekçe şarkılara!
Hürriyetin havası sert esiyor dünyada,
Hür yaşamak yaraşır bizlere bu hayatta

Sadık kardeşler gibi tutuşalım el ele,
Ölüm etrafı sarıp yağmakta iken gülle.
İçimizde yanan aşk sürükler ileriye,
Durmadan kavuşalım amacımıza diye.

Yaşasın yüzbaşımız! gider önde korkmadan,
Kanlı zafer yolunda hep gideriz ardından.
Yürütüyor o bizi hem cenge, hem zafere;
Döneceğiz elbette yurdumuza bir kere.

Kim korkardı acep ölümden, yok olmaktan?
Akıncımız çekinir utançtan, korkaklıktan!
Kimki kutsal savaşta ölüverip te kalsa,
Rahattır yurdu gibi yabancı elde yatsa.

İnsandan veya toplumdan her ne suretle olursa olsun bir zarar gören kişi zararını gidermek için Kanunların ışığında aydınlanan yollardan geçmesi gerekir.

Kanunların üstünlüğüne inanmak medeni insanın vasfıdır.

Benci İnsan

Benci insan nefsi, özü, canı, hayatı için her şeyi mubah addeden insandır. Şüphesiz her insan hayatını, canını, şerefini korumak zorundadır. Yalnız bu korumak başkalarının hayatı, menfaatı pahasına olmamalıdır. Her adım atışta sadece kendi menfaatını gözeten bu uğurda karşılaştığı insanları istismardan çekinmeyen, her şeyi kendinden yana yontan bu iğrenç insanlardan nefret etmek hakkımızdır.

Bu tabii hak bize bir ödev yüklüyor: Benci insanların burnunu kanatmadan kırmak.: Yani onları başkalarını da düşünen insan yapmak, özü için başklarının hukukunu ayaklar altına almasına engel olmak! diğer taraftan benci insanların benci olmayan insanların saf, duru, temiz ülkülerini baltalamak fırsat ve imkânlarını vermemeye çalışmak da başarılması gerekli bir iştir.

Kendisi sözüm ona « efendi » ve başkalarını « köle » gören bu benci insanlar peynir içindeki kurt misâlidir: Yenmemek ve yedirmemek gerek!

Samsun tütünü ve başlıca yetiştiği saha

Yazan : Cevdet KARALI

Türkiyede en yüksek vasıflı tütün Samsunda yetişmektedir. Haiz olduğu koku ve lezzet itibarile bütün Şark tütünleri arasında yalnız olarak zevkle içebilen yegâne tütün Samsun tütünüdür.

En mühim vasıflarından biri harmanları islâh edici oluşudur.

Münferiden içilmesine imkân olmıyan kötü vasıflı tütünlere az nisbette bile katılsa lezzetle içilebilir bir harman vücuda gelir.

Şarkın şöhret kazanmış sair tütünlerine nazaran daha iyi yanar ve sigara verim kabiliyeti de yüksektir. Rengi parlak ve hafif kırmızımtıraktır.

İstihsal Sahası :

Bu mıntıkanın başlıca istihsal merkezi Samsun şehri ve bilhassa sahil boyunca uzanan Bafra ve Çarşamba kazaları arasındaki sahadır. Bunun için ehemmiyetine binaen yalnız bu sahanın mümeyyiz vasıflarına işaretle iktifa edilecektir.

Bu arazi birbirinden ayrı kalitede tütün yetiştiren başlıca beş oymağa ayrılır:

a - Maden: Samsun mıntıkasının en makbul tütünü bu sahada yetişir ve ismine izafeten de istihsal edilen tütüne bu ad verilir.

b - Dere: Bu sahada da kısmen Maden ayarında tütün yetişirse de Maden tütünü kadar makbul değildir. Dere mıntıkası da Samsun şehrine hem huduttur.

c - Canik: Canik Maden ile Çarşamba arasında, Yeşil Irmağın delta kısmının garbindeki tepeler üzerindedir, Bu tepelerin aşağı kısımlarında yetişen tütünler kalite bakımından Maden tütünlerine yakındır. Fakat diğer kısımlarında yetişen tütünlerin kalitesi daha düşüktür.

d - Evkaf: Dere, Maden ve Canik in aksi istikametine düşer ve Samsun, nun garbında Bafraya kadar uzanır.

Kadıköy, Alonos, İlyasköy ve daha bazı köyler hariç bu sahada yetişen tütünler umumiyetle diğer oymaklarda istihsal olunan tütünlere nazaran daha düşük evsaflıdır. Kokuları az, lezzet itibariyle sert ve renkleri daha ziyade koya ve mattır.

e - Çarşamba: Bu oymak Yeşil Irmağın iki ağzı arasında teşekkül etmiş olup Çarşamba kazasının en yüksek kısmındadır. Bu oymakta yetişen tütünler "Canik,e yakın bölgeleri hariç„ diğer oymaklara nazaran daha düşüktür.

İNTİZAR

Y. Başaran'a

Eriyip sönüyor ufukta güneş,
Tatlı bir kızıllık sarıyor arşı..
Gönlümde heyecan ruhumda ateş,
Bekledim seni ben guruba karşı..

Karanlık yollarda ne seda ne ses,
Rüzgâr oynaşıyor kuru yaprakla..
Mes'ut yuvasına dönerken herkes,
Kaç saat bekledim seni merakla..

A. Rıza AKDEMİR

Osman Cudi'den Emin Hekimgil'e kadar Halkevi

F. ATABEK

Halkevi, Osman Cudi Gürsoy zamanından Emin Hekimgil zamanına kadar adeta boşuna açık duran bir ticarethaneye benzemişti. Bu iki şahıs arasında geçen yıllardaki hareketsizliğin, o zamanki başkanların bir şayler yapmaya hazırlandıkları sıralarda değişi değişi vermelerinden husule gelmiştir. Çünkü, her iş ve her teşebbüs kendini göstermek için zamana muhtaçtır. İşte Osman Cudi'den sonraki başkanlar, gayretlerini esirgemamekle beraber onu belirtecek zamanı bulamadıklarından, bir emanet gibi elden ele verilen Halkevi, adeta angarya bir iş gibi yıllarca muhtelif şahıslar elinde kısa müddetlerle kalmış ve belli başlı bir hareket göstermek imkânını bulamamıştı.

Birgün Lise tarih öğretmeni Emin Hekimgilin Halkevi Başkanı olduğunu öğrendik. Ben kendi hesabıma ;

— Eh ! «Artık Halkevinin sırtı yere gelmez demiştim.» Bunu benim gibi pek çok kimseler de yerinde bulmuş ve Hekimgil aynı de bu kanaatı hakkile takviye etmişti. Üç yıl azimli bir mesai göstererek, Samsun'luları özledikleri eski Halkevine kavuşturmuştu.

Bu arade Osman Cudi'nin başkanlık yaptığı 941 den evvelki Halkevine bir göz gezdirelim.

O zamanlar rahmetli sayın Fuad Tuksal vali, ve halen Giresun valisi bulunan sayın Orhan Güvenç de vali muavini idiler. Osman Cudi'nin samimi ruhu, gayreti, Halkevlileri olduğu kadar, büyükleri ve Samsunluları da ayni bağlarla, bu temiz yuvaya bağlamıştı. Bu arada bir hâtırayı kaydetmek isterim.

Bir edebiyat gecasiydi, bir aralık gözüm, rahmetli vali Fuad Tuksal'a ilişti. O kadar yorgundu ki, onun haline adeta acımıştım. Bu meyanda ondaki halkçı ruhu ve bu gecede bulunmayı onun bir ödev saydığını da sezmiştim. Halkevine olan bağlılığı ve davet edildiği bu gecede bulunmaya kendini mecbur görüşü, onun pek aşikâr olan yorgunluğuna galebe çalmıştı. Halkevi hangi gece, her hangi bir şekilde toplantı yapsa, vali ile vali muavini bu toplantıtılarda mutlaka severek ve isteyerek hazır bulunurlardı.

İşte halkla büyüklerin, askerlerle sivillerin birbirlerine yakınlık duyarak serbestçe ve samimiyetle girip çıktıkları bu sıcak muhit, Osman Cudi'nin çekilmesile hararetini görünür şekilde kayıp etmişti. Senelerce bariz bir muvazenesizlik geçiren Halkevi, Nihayet Cudi'nin daha genç bir örneğini Emin Hekimgil'le bulmuş oluyordu. Bu değerli arkadaşımız Halkevi'ni azimkâr ve enerjik varlığile destekliyerek kısa bir zamanda 941 den evvelki haline getirmişti. Onun şimdi Halkevi'ni elinde olmıyan bir mecburiyetle bırakışı evimiz hesabına büyük bir eksiklik ve bu çalışkan arkadaşı Samsun'dan Londraya uğurlarken kendisi için birkaç satır yazılmış olmaması da bir eseri hatadır.

Halkevlerinin (16) inci dönüm yılı münasebetile (*) hazırladığım bu yazıda evimize büyük emekleri geçmiş bulunan bu iki değerli başkanı anmayı, eski bir Halkevli olmam dolayısile bir borç sayar ve yeni başkanımız Bay Ali Sırrı Günday'a da başarılar dilerim.

(*) Bu sayımız, yıl dönümünden sonra çıkan ilk sayıdır.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

SAMSUN HALKEVİ HABERLERİ

İngilizlerin Açtığı Sergi :

İngiltere Büyük Elçiliği Basın Müsteşarlığı tarafından tertiplenen Britanya imparatorluğu ve camiası idari teşkilâtını bildirir sergi 2-4 948 Cuma günü saat 16 da yeni Halkevi salonunda Vali B. İzzettin Çağpar, General Hakkı Tuğbay Belediye reisi, şehrimizde bulunan Milletvekilleri C.H.P Parti Başkanı, Emniyet Müdürü ile Konsoloslar, daire müdürleri ve kalabalık bir davetli kitlesinin iştirakile açılmıştır.

Sergi, Sergi Müdürü B. George Nock, un kısa bir hitabesi ile açılmıştır.

Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümü:

22 Şubat 948 Pazar günü seçkin bir kitle huzurunda Halkevlerinin 16 ncı açılış yıldönümü kutlanmıştır. Günün mânasını belirten bir konuşmadan sonra müzik Kolu tarafından muvaffakiyetli bir konser verilmiş, Dil-Edebiyat kolunuun hazırladığı millî şiirler okunmuş mahallî oyunlar oynanmıştır. Samimi bir hava içinde davetliler iki buçuk saat neş'eli vakit geçirmişler ve gösterileri takdir etmişlerdir.

Halkevi Seçimleri:

21-3-948 günü Halkevinin yeni seçimi yapılacaktı. Ekseriyet olmadığı için 28-3-948 Pazar gününe talik edildi. Meskûr günde yapılan seçimler samimi ve alakalı bir hava içinde ceryan etmiş ve seçim hemen hiç bir değişiklik olmamak üzere neticelenmiştir. Bu seçim şimdiye kadar görülmemiş bir alaka uyandırmış ve seçmenler büyük bir ekseriyet halinde hazır bulunmuşlardır.

Şiir Musabakası:

Evimiz Dil-Edebiyat Kolu bir şiir musabakası tertip etmiştir. Bu musabakaya iştirak edecek olanlar en geç 24 Nisan 948 Cumartesi akşamına kadar Halkevi İdare Memuruna şiirlerini vermeli veya göndermelidirler.

Musabakada kazananlardan birinci, ikinci ve üçüncüye münasip hediyeler verilecek ve şiirleri 19 Mayıs Dergisinde yayınlanacaktır. Şiirlerin daktilo ile yazılmaları şarttır. Aksi halde musabakaya dahil edilmiyeceklerdir.

Hikâye Musabakası:

Yine Evimizin Dil-Edebiyat Kolu ayrıca bir de Hikâye Musabakası tertip etmiştir. Bu musabakaya iştirak etmek isteyenler, yazılarını daktilo ile yazılmış olarak, en geç 22 Mayıs 948 Cumartesi akşamına kadar Evimizin İdare Memurluğuna vermeleri veya gödermeleri icabeder. Birinci, ikinci ve üçüncülere münasip hediyeler verilecek ve hikâyeleri 19 Mayıs Dergisinde yayınlanacaktır.

Yabancı Dil Kursları:

4 Ay evvel açılmış olan Almanca ve İngilizce Kursları aynı alâka ile ve sistemli olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Sahibi ve Yazı işlerini fiilen idare eden : **Nurettin Atasoygil**
Basıldığı yer : İl Matbaası - Samsun

Yeni yayınlarımız ;

Samsun Tarihinde Önemli Olaylar

Yazan : Kâzım DİLCİMEN

Şehrimizin tarihini esaslı olarak tesbit eden bu eser ciddi bir çalışmanın ürünü olarak çıkmıştır. Şimdilik I. fasikülü satışa çıkarılmış fiyatı 50 kuruştur.

Halkevi Sineması

Senenin en güzel filmleri gösterilir. Ses ve projesiyon gayet temizdir.

Kırk Dalganın Suyu ve Kırk Çakıl

Yazan : Celâl ÇUMRALI

En güzel yurt hikâyeleriyle doludur. Fiyatı 100 kuruştur.

ŞAİRLER KONUŞUYOR

Yazan : Kemal YENER

Eski edebiyatımızın en değerli şairlerini kendi ağızlarından anlatan bir eserdir. Fiyatı 100 kuruştur.

Bir Gecenin Masalı

Arkadaşımız Fazıla Atabek tarafından çıkarılmış olan bu eseri bütün okuyucularımıza tavsiye ederiz.

30 Kuruş

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

23 Nisan ve Çocuk Davamız	Nurettin Atasoygil
Yol garibliği (Şiir)	Ümit Ölmez
Hisler ve fikirler	R. Necdet Evrimer
Yeni bir eser dolayısiyle	C. Sena Ongun
Gönlümle bir konuşma (Şiir)	F. Salim Özyurt
Mazi (Şiir)	R. Necdet Evrimer
Yetim (Şiir) (Şiir müsabakamız)	A Rıza Akdemir
Gülşende renkler (Şiir)	Turgut Alten
Anavatan (Şiir)	Sadık Uzuner
Bir açıklama	19 Mayıs
Sevmek (Siir)	Celâl Çumralı
19 Mayıs şairleri	F. Salim Özyurt
Çerkez Beyinin pilânı	Âdem Gürçağlıyan
Halkevi haberleri	* * *

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Cilt : 8 Mayıs — 1948 *Sayı : 91*

SAMSUN HALKEVİ HABERLERİ

Dergimizin Şiir musabakası :

Geçen dergide bir şiir musabakası açılmıştı. Bu muasabakaya 22.IV.1948 gününe kadar on beş şiir gönderilmiştir. 25 IV.1948 gününde Dil-Edebiyat Kolu Başkanı Nurettin Atasoygil, Fazıla Atabek, Âdem Gürçağlıyan, Celâl Çumralı, İrfan Yankutan'dan teşekkül eden juri heyeti bu şiirleri hassasiyetle incelemiştir. Bu inceleme sonunda birinciliği Ali Rıza Akdemir'in „**Yetim**", ikinciliği Sadık Uzuner,in „**Anavatan**", üçüncülüğü Turgut Alten'in "**Gülşende Renkler**„ adlı şiirleri kazanmıştır.

Bunlar haricinde kalan ve juri tarafından güzel olarak ayrılan diğer şiirler dergimizin gelecek sayılarında yayınlanacaktır.

juri birinciliği kazanan şaire bir dolmakalem, ikinciliği kazanan şaire bir şiir antolojisi, üçüncülüğü kazanan şaire de ciltli bir şiir defteri armağan etmiştir.

Bu şiirleri sahifelerimizde okuyucularımıza sunuyoruz.

Dergimize bu vesile ile gösterilen samimi ilgiye teşekkür ederiz.

Halk Şairleri Gecesi:

8 Mayıs 1948 Cumartesi akşamı Evimiz salonunda Dil Edebiyat Kolu için Samsun Lisesi Edebiyat A-Bölümü öğrencileri tarafından iki perdelik tablo şeklinde bir Halk Şairleri Gecesi hazırlanmıştır. Kıymetli Edebiyat öğretmeni Bayan Müteyemmen Başol bu gecenin tertibi için büyük gayretler sarfetmişler ve seçkin davetlilerimize müstesna saatlar yaşatmağa vesile olmuşlardır.

Fransızca kursu :

Muntazam bir tarzda devam etmekte olan Almanca ve İngilizce kurslarına ilâveten Samsun Lisesi Fransızca öğretmeni Bay Celâl Gündüzalp 15 Mayıs 948 günü bir Fransızca kursu açılacaktır. Derslere iştirâk etmek istiyenlerin o güne kadar kayıt olmaları icabeder.

19 MAYIS

Samsun Halkevi Dergisi

Cilt : 8 — Mayıs 1948 — Sayı : 91

23 Nisan ve Çocuk Davamız

Yazan : *Nurettin Atasoygil*

23 Nisan . . . Bugün, kahramanlık destanları ile dolu asil bir milletin tarihinde açılan yeni bir devrin başlangıcıdır. Bugün medeniyetin ilk meş'alesini Doğudan Batıya götürenlerin, yine bugünkü medeniyetin önderliğini yapmağa karar verdiği gündür. İnsan tarihini başından sonuna kadar gözden geçiren herkes, Türk devletinin bulunmadığı hiçbir devre tesadüf edemez. Her hangi bir yerde bir Türk devleti çökerken başka bir yerde daha ileri bir rejimin kurulduğunu görürüz. Çünkü bu millet zincire tahammül edemiyen, istiklâl ve hürriyete âşık olan bir millettir. Ona zincir vurmak isteyenler, sonunda kendilerinin zincirlendiğini görmüşlerdir. 23 Nisan, bütün dünyanın artık ebediyen öldüğüne hükmettiği bir milletin yeni kudret ve yeni şahlanışlarla eskisinden daha canlı ve granitleşen haliyle kendini gösterdiği gündür. Yine bugün, son zamanlarda bu yüce milletin mümtaz adını lekelemek isteyen istibdadın hazin neticesi olarak bağrını düşmanlara çiğneten sultanlara haddini bildirdiği günün başlangıcıdır. Ve nihayet bugün, harikalar yaratan aziz Türk eulâdının ve her Türkün gönlünde yaşayan ATA'nın bu millete yeniden hayat bahşettiği bir doğuşun günüdür.

İşte bugün Türk milletinin Demokrat bir kisve ile doğuşunun günü olduğu için, bir milletin temelini ve âtisini teşkil edecek olan ÇOCUĞ'un öz bayramıdır. Bugünün çocuğu yarının yurt bekçisi, sonra ilim adamı, büyük adamları yetiştirenlerin anası, ve büyük idarecisi olacaktır.

Şu halde bunun neticesi olarak önümüze bir (Çocuk davası) çıkmaktadır. Milletimizin mukadderatını yarın umuzlarına alacak olan bu körpe nesli en iyi ve en mükemmel bir şekilde yetiştirmek bizim için bir zarurettir. Çocuklarımızı istediğimiz gibi büyütebilmek için, her şeyden evvel onların sağlık durumlarını garanti etmemiz icabeder. Bu da bir taraftan ailelerin göstereceği itina, **Zenginlerimizin yardımı**, diğer taraftan da devletçe kurulması zaruri olan bakım müesseselerile mümkün olacaktır. Eğer hakiki vatan ve milliyet aşkıyle âtimiz içeikleştirmek istiyorsak, bu hususta gereken tedbirlerin alınması ve bu uğurdaki müesseselerin hiç vakit geçirmeden kurulması tereddüt kabul etmiyen bir ihtiyaçtır. Hayatın hazin cilveleri

TÜRK TARİH KURUMU

neticesinde yetim ve yoksul kalmış binlerce çocuktan, yarın bu memleketin göğsünü kabartacak bir çok büyük adamların çıkacağında hiç şüphe yoktur. Öyle ise bu biçare cevherleri tabiatın hain ve zalim pençesinden kurtarmak icabetmez mi? bu, sadece devlete düşen bir vazife değildir. Bu, dünya milletleri arasında iyilik severliği ile temayüz etmiş olan Türk milletinin de vazifesidir. Bilhassa şahsî menfaat ve şahsî kazunçlarından başka hiçbir şeyi görmiyenlerin vazifesidir.

Yirmi milyonluk bir ülkede çocuk bayramı dolayısiyle ancak birkaç yüz çocuğa Çocuk Esirgeme Kurumlarının üst baş yapması hiçbir manâ ve ehemmiyet ifade etmez. Biz istiyoruz ki, bu yoksul yavruların hiç değilse dörtte üçünün hayatı, öğretim ve eğitimi temin edilebilsin ve bun da zenginlerimizin büyük bir hissesi olsun.. Şu satırları yazarken içim sızlıyor.. Ne yazık ki bunu görmekten çok uzağız. İçleri sadece para hırsıyle yanan bir çok tüccarlarımız unutmamalıdırlar ki tababet hayatın sırrını henüz keşfedememiştir ve bu fâni dünyadan alacakları en son nasip bir parça bezden başka bir şey değildir. Halbuki bir çocuk yetiştiren zengin, daima yad edilecek bir isim bırakarak gidecek; ona büyük insan ve büyük vatansever denecektir.

YOL GARİPLİĞİ

Yeşil dallar arasında
Güneşli bir gökyüzü,
Ve dokunaklı bir şarkı..
Yine yolculuğu hatırlatır sana
Çılgın bir genç!
Yine «gideceğim!» diye tutturursun..
Erişebilecekmiş gibi renklere,
Saadete;
Yadırgarsın âdetâ evi, barkı,
Bir paket "Gelincik„ sigarasında
Binbir şekil katılır hülyana
Bir ara unutursun geceyi, gündüzü,
Vakitli, vakıtsız türkü tutturursun,
- «Gideceğim! » dersin maviliklere.

* *
*

Sahih olunca bir gün hülyan
Garipleşiverirsin yollarda;
En fenası ayrılığın istasyonda.
Vagon Pencerelerinde
Saatler ıslık,
Saatler hülyâ;
Saatler dağ, ova, deniz:
Gürültüler arasında
Dertleşmeler ve uzayan
Sigara dumanları
Binbir şekil ve düşünce çizer
Ardarda
Sonra birer birer silinir her iz'
Mahzunlaşırsın bir ara;
Vatan derelerinde gümüş izler parıldar
Ne de olsa yolculuğun da..
Bir zevki var.
Hiç sona ermezse yollar;
Saat onda otelde olacaksın
Ne de olsa gurbettesin;
Yine sen üzülme!
"İnsan gurbette duyar,
gurbette yaşar!„

Ümit Ölmez

Emekli Öğretmene Dair

Rıfat Necdet Evrimer

Her yılın (13) Temmuzu, yaş haddi günü, emekliliğe ayrılma günüdür. Yani meslek hayatında temiz, şerefli çalışmaların kanunen istirahate çekilme tarihi . . Törenler yapılır, adları anılır. Fakat nede olsa hazin ayrılıştır bu ! Nasıl olmasın ki ; yıllarca çocuğu gibi üzerine titrediği, bütün gençliğini uğruna vakıf ve tahsis ettiği, bütün enerjisini harcıyarak idealler kurduğu bir meslekten artık ihtiyarlamış diye ayrılıyor. Hem de en olgun, en verimli bir yaşta ! . .

Bir kira evinde meslek hayatına gözlerini açan öğretmen, ne yazık ki altmış beş yaşına kadar istediği bilgi binasını kurmasına, yüzlerce, binlerce başın mimarı olmasına rağmen kendini maddeten imar edememiştir. Şimdi yine bir kira evinde istirahate çekilecek ve artık ihtiyacın asık suratı ile devamlı surette daha çok karşı karşıya kalacak.

Meslek hayatının son realitelerindeu biri ve en müthişi de bu ! . . Evet, kendisini gören talebeleri saygı ile selamlıyacak, arkadaşları onu sevginln bütün sıcaklığı ile kucaklıyacak, Kütüphanesinin hariminde kıtaplarıyle başbaşa kalmanın manevi hazzını yine tadacak, İyi, temiz ve pörüzsüz bir hayatın şeref ve gururunu daima taşıyacak. Yalnız gözlerine dikkat ediniz, onlarda izahı güç bir kederin ifadesi var. En sadık bir âşık gibi sevgilisindeu ayrılma izdırabı. Artık kendisini dershanede bekleyen talebe yok, artık okulun sıcak, ihtirassız, temiz havasını hergün teneffüs edemiyecek, artık öğretme ihtiyacını tatmin edici bir sahada çalışamıyacak ve artık yıllarca bir çatı altında fikir birliği ve beraberliği ile çalıştığı arkadaşlarını hergün göremiyecek ve bütün bunlar yetmiyormuş gibi altmışbeş yaşına kadar daima şuurlu bir kalabalık içinde geçen bir hayat, bundan şonra yapyanlız kalacak . .

Yalnızlık ! Ah onun acısını ancak duyan bilir !

Emekliliğin bir az da üzücü olmasının sebebi, maddi huzura yeterliği bulunmasından değil mi ?

Öğretmen, bu yetersizliği, manevi yeterlikle telafiye çalışır. Zatan buna bütün hayatı boyunca alışmıştır. O, kitaptan aldığı zevki, o öğretme şevk ve heyacanını başka hangi sahada bulabilir ki ! , . . İyi bir Matematik öğretmenidir, fakat evinin idaresinde bir türlü dört ameliyeyi yapamamıştır ! İyi bir Felsefe öğretmenidir, Kant ile Compte ile Descartes ile yıllarca başbaşa kalmış, onları dinlemiştir. Çünkü okuma, müellifle bir nevi konuşma demektir. Hakikatı daha derin görmiye çalışmıştır. Lakin bir şey temin edememiştir. Bir az huzur, bir az refah ! . .

Coğrafya öğretmenidir, yurttan, dünya şehirlerinden selahiyetle bahsetmiştir, fakat aylığından ayırıp ta tatillerde yakın vatan şehirlerine gitmek imkânını bulamamıştır .

İlk okul öğretmenidir, çocuk dediğimiz o ele avnca sığmaz seyyal mevzua, büyük bir sabır ve tahammül ve asil bir feragatla vakfetmiştir. Evinin ihtiyaçlarını düşünmiye vakit bile bulamamıştır .

Bütün bu asil vasıfları ile öğretmeni fenafilvazife saymakta kimin tereddütü olabilir ki ! .

O, şair filozof ve filozof şair J. M. Guyau'nun dediği gibi (bilirim ki hakikat iztırap verir, görmek belki ölmektir, ne ehemmiyeti var, ey gözüm sen bak) demiş, acı ve tahammül yıkıcı olmasına rağmen hakikatın en sadık dostu kalmıştır .

Varlığın üstün duygusu, başkalarına en geniş ölçüde faydalı olmaktır, bu mevcuda gerçek örnek değil mi ? O, eğitimi kendisine verilmiş olan vatan çocuklarını ; bilgisi, san'atı, görüşü ve bütün duygulariyle, sevgisi ve şuurlu müdahalesiyle yarına hazırla-

mak gibi ağır ve mûdil bir vazife yapandır. Onda ne aririsme denilen yüksek mevkilerde bulunmak, kendini göstermek, hâkim olmak ihtirası ne de verbomanie adı verilen sadece sese, söze bağlanma meyli var . O, içinin samimiliğin adamıdır ve o her bakımda insan adamıdır .

Bir filozofun dediği gibi yaşıyan varlığın bir tarafında mutlaka zamanın yazıldığı bir defter var . Bu defterde öğretmene ait sayfalar, feragat, fedakârlık, insanlık, memleket ve milletseverlik misalleriyle doludur . Baş yapmak san'atı, sanatların en gücü, en ağırıdır. Öğretmen bir pedegok, bir iç mimarı olarak bunu yaparken, Oscar Wild'in dediği gibi en küçük, bir hareketin seciye yaptığını ve seciye yıktığını bilir. Öğretmen, sabriyle, tahammüliyle, sevgisi ve bilgisiyle, hakikatı görüş ve anlayışı ve milliyetci duygusiyle vatan çocuğunu, vatan gençini memlekete faydalı. iyimser kazanır, vicdanlı, ahlâklı ve faziletli yapmıya çalışır . O, Allahın saltanat mülkü olan ilimde hiç eksilmeyen taze heyacanları ve yaratıcılık aşkı ile çalışan blr insandır . O, yalnız ilim ve fen, yalnız millet ve vatan mevzuu önünde eğilir ve zira başlı başına bir kemal sahibidir .

Nadana eğilmez başı erbab-ı kemalin
Hür cepheler üstünde gubarın yeri yoktur.

Diyorlar ki hayat bir yarıştır . Öğretmen bu yarışta daima kazanandır . Yalnız çok sevdiği çocukları hesabına ! O, hayatın imkâncısıdır, zira elinde ilmin meşalesi, kalbinde memleket ve çocuk sevgisinin kaynağı var .

Muztarip filozof Nietzsche "büyüklük, istikamet vermektir„ der. Bize öyle geliyor ki Nietzsche bu sözü, daha çok öğretmen için söylemiştir . O öğretmen ki daima başkaları için yaşar ve ölürken de Goethe' nin dediği gibi bir az nur ! biraz ziya der .

Önde diğergâmlığın en güzel örneğini görürsünüz : Derin duyan bir kalp, müspet düşünen bir baş ve engin çocuk sevgisiyle yanan, parlayan gözler ! . .

Âdem odur kl etmeye tağyir vaz'ını
İkbali baht kenduye yar olmuş, olmamış!

Öğretmen, ikbali kendi ikbalinde değil çocuğun istikbalinde görür. Belki maddî durumu hiçte iyi değildir. Fakat garplı bir mütefekkirin dediği gibi ömrünü değerli olan işlere, duygulara büyük fikirlere, gerçek sevgilere, adı yaşayacak teşebbüslere veren insan bahtiyardır. Ve işte öğretmenin bahtiyarlığı da budur. Biz emekli öğretmenleri her zaman kalbimizin bütün sıcaklığı ile selamlıyoruz. Onların arkada bıraktığı yıllar, yetiştirdiği yüzlerce genç, şerefli mazilerinin birer şahididir. Onların büyük hizmetlerini unutmak, nankörlük olur. Hem unutulmalarına imkân var mı ! Unutulmak faniler içindir, onlar kalplerde ve başlarda yaşıyorlar . Yetiştirdikleri gençler parlak birer ilk bahardır. Bir şairin dediği gibi ilk bahar türkülerini bir soba karşısında hayale dalarak söyliyecek çağa gelen bizler ; gençlerimizin büyük Türk milletinin istediği en güzel yaz, en olgun ve verimli mevsim olmalarını candan diliyoruz .

Öğretmenler için de yaş haddinin bir gün kaldırılacağını ve onları terfih edecek ayrı bir baremin yapılacağını düşünmek istiyoruz. İlim için yıllar lâzım. Yıllar ömürlerden geçer. Her altmışbeş yaş, bilgi ehramına yükseliş yaşıdır. Öğretmeni başı çalıştığı, kalbi işlediği müddetçe vazifesinde bırakmak, kıymet tanımanın şartlarından biridir. Bir insanın bilgisi, ölüm eşiğinde susar. Düşünen bir baş, duyan bir kalp yalnız iki şeye tahammül edemez : Yalnızlığa ve ihmale ! . .

Ve onu yalnız bir şey öldürür; Unutulmak!

Yeni Bir Eser Dolayısıyle [*]

Cemil Sena Ongun

Genel olarak milletlerin hayatında yirmibeş yılda bir defa nesillerin değiştiği kabul edilir. Bu demektir ki : her hangi bir fikir ve zevkin ömrü yirmibeş seneden fazla demektir. Ve yeni nesiller, kendilerinden evvelki nesillerin yarattıklarını anlamak ve sevmek kabiliyetini bu devir geçince kaybederler. Bu ise, eskiyi inkâr etmek, küçültmek ve sadece yeniye kıymet verme ihtirasını yaratır. Denebilir ki, bütün yenilik hareketleri böyle bir anlayışın ürünüdürler. Yeni ihtiyaçların yarattığı yeni şöhretler, geçmişi inkâr etmek ve ettirmek surctile kendi oturdukları dalı kesmekte olduklarına ehemmiyet vermeksizin, şöhretlerinin ve yaşayışlarının daha üstün ve ebedi olacağını zannederler.

Fakat bir cemiyeti kendi doğal seyir ve tekâmülüne terk edecek olursak, nesiller kendilerini maziden o şekilde ayıracak ve koparacaktır ki, milli tarih ve medeniyet dayanabilecek bir temel bulamıyacak ve adeta millet denilen uzvunun hücreleri, kendi kendilerini tahrip ve imha edeceklerdir. Bir milletin büyüklüğü, hal ve yarattıklarının eseri değil, belki bütün bir mazi gayretinin eseridir ve istikbal için taşıdığı ülküleri gerçeklendiren iyman ve enerjinin eseridir.

Bunun içindir ki, her millet, yeni nesillere mazisini öğretir ve onları sırf anlayamamak ve meşgul olmamak yüzünden inkâr ve isyana sevk eden eski büyüklerin güzellik ve iyilikleri aşılamaya çalışır. Bu işi başarmak için çeşitli vasıtalara baş vurulur: ailelerdeki telkinlerin yanı başında tıyatro, tarih, roman ve son zamanlarda sinema en somut olarak bu işe vasita olduğu gibi, bütün okulların eğitim ve öğretim sistemleri de, bu işe hizmet ederler. Yeni nesiller ancak bu vasıtaların yardımile, hemen bir türedi gibi birkaç yıl içinde teşkil ettiklerini bütün bir şerefli ve derin mazinin sonsuz gayret ve ilgilerile, yaşadıkları devir ve medeniyetlere nail olduklarını öğrenirler.

Asıl zorluk, kıyafetler gibi dilin ve inançların da sürekli bir değişmeye tabi oluşu yüzünden yeni nesillerin eskiyi anlamakta çektiği zorluğu kaldırabilmektedir. Zira, birçok nefretlerimiz, kinlerimiz, beğenmeyişlerimiz ve tenkitlerimizin kaynağı, anlamak anlaşamamaktan ibarettir.

Saf Türkçe yazmış olan **Yunus Emre**'nin şinesini bugün tam manâsile anlayabilmek için bir edebiyat öğretmeninin yardımına ihtiyaç olduğu gibi, müdafaa ettiği fikir ve itikatların kavranabilmesi için de iyi bir felsefe kültürüne ihtiyaç vardır. Fakat bir **Yunus Emre oratoryusu**, bu yardımları ikinci plâna atarak, büyük şairimizin sadece bir goygoycu, bir ilâhici ve saf bir derviş olmadığını anlamamıza hizmet etmiştir. Yani onu tam olarak anlayabilmek için şiirle musikinin birleşmesi zaruri olmuştur.

[*] **Kemal Yener : Şairler Konuşuyor. (Samsun Halkevi yayınlarından) 1947 F. 100 krş.**

Yıllardanberi eski şairlerimizi öğrenmek ve anlamak ihtiyacını duymuş olan cemiyetimiz, Halkevlerimizde bir takım **sanat geceleri** hazırlamıştır. Bu gecelerin çok önemli gayeleri ve faydaları vardır: milletimize, tarihimiz ve medeniyetimiz hakkında bilhassa edebî bilgiler vermek; millî zevklerimizin geçirdiği evrimi göstermek; dil, kıyafet, inanç ve düşünüşler... bakımından somut misaller vererek bütün manevi değerlerimize akıl erdirmek.... hülâsa bu geceler, siyasî, millî, ahlâkî ve bedii... eğitim bakımından halkı aydınlatma işinde cazip ve önemli işlere vasıta olmuştur.

Sanat ve Edebiyat gecelerini, her şehir, kendi elemanlarının ve imkânlarının nicelik ve niteliğine göre şenlendirebilmiştir. Ve elde belli bir model bulunmadığı için, Halkevlerimiz, yine kendi elemanlarının seviyelerine göre hazırlanmış bir programı tatbık etmeye mecbur olmuşlardır.

Bu çeşit faaliyetleri tesadüflere terk etmek, bazen takip edilen gayenin yıkılmasına sebep olur. **Edebiyat gecelerinden** maksat, biraz da Türk şiirinin geçirdiği evrimi göstermek olduğuna göre, tam bir başarile ve belli esaslara göre hazırlanmış bir programa bağlanamazsa tamamen maziyi gülünç bir hale getirmiş ve onunla öğüneceğimiz yerde alay etmek mecburiyetinde bırakmış oluruz.

Devamlı bir faaliyet içinde bulunan **Samsun Halkevi**, bu işi yalnız kendi seyircilerine tahsis etmekten çıkararak ve akla gelen mahrumeleri bertaraf etmeyi de gaye edinerek **Edebiyat geceleri** için güzel bir model hazırlamışlardır. Samsun Lisesi Edebiyat öğretmeni Kemal Yener'in neşrettiği

Gönlümle bir konuşma

Neş'eyi attın gönül,
Azabı iplik, iplik;
Niçin uzattın gönül?

Coşardın bir zamanlar
Eserdin yeller gibi.
Meskenindi harmanlar.

Sen ki ah bir bakışta;
Ne güzeller seçerdin.
Baharda, Yazda, kışta ..

Faik Sallm ÖZYURT

‹ Şairler Konuşuyor › adındaki eser, bu teşebbüsün ilk örneğini teşkil etmektedir. Muharrir, esere, sahnedeki temsil sırasile XIII ci yüzyıldan XVIII nci yüzyıla kadar, edebi tarihimizin tahlilî bir hülâsasını yaptıktan sonra sırastle **Yunus Emre, Kaygysuz Abdal, Dede Korkut, Sultan Abdal, Köroğlu, Karacaoğlan..** gibi Halk şairlerile Zeynep Hatun, Bakı, Fuzuli, Nefi, Nedim, Fıtnat ve Şeyh Galib.. gibi divan şairlerimizi sahneye çıkartmaktadır. Eserde bu şahsiyetler, kendi devirlerinin kıyafetleri ve zihniyetlerile biografiler kendilerine anlattırılmakta ve bu vesile ile de en uygun ve orijinal manzumeleri okutulmaktadır.

Bir edebiyat dersinde öğrencilerin zorlukla kavrayabildikleri bu şairleri, temsili bir mahiyette sahneye çıkarınca yalnız öğrenciler değil hattâ halk bile bunlar hakkında geniş ve açık bir bilgiyi kolaylıkla ve zevkle elde edebilecekleri gibi, bunları birbirile, farkında olmadan yapacakları bir mukayeseyle de gerek lisanımızın ve gerek

şiir anlayışımızın ve gerek millî duygu ve düşüncelerin nasıl bir evrim geçirdiğini kavramak mümkün olacaktır. Hatta bunları sahnede görmekle, temsil ve tenkidi fikirlere alışmak imkân ve itiyadı da sağlanabilecektir.

Hem göze, hem kulağa ve dolayısiyle zihne ve kalbe hitap edebilen bu tarzın öğretim ve eğitim bakımından yapacağı hizmet münakaşa edilemiyecek kadar açık ve önemlidir. Bu deneme sayesinde hem millî ve bedii zevkler kolaylıkla şuurlanacak, hem de mazi ile aramızdaki münasebetin nasıl bağlı bir bütünlük ve sıklığa malik olduğu kavranabilecektir.

Kemal Yener, eseri kuru bir edebiyat notu taslağı halinden çıkararak temiz ve güzel bir üslûpla adeta bir artist gibi hissederek ve en seçkin karekterlere dikkati çekerek yazmıştır. Bu olgun denemenin sahne dekorları içinde alacağı önem ve yapacağı etki her halde çok geniştir. Her şair, kendi şive ve uslubile konuşurken, seyircileri yepyeni bir san'at ve sanatçı karşısında bulunduklarını açıkca anlayabilirler; gerek öğrencilerin ve gerek bu sahneleri seyreden halkın belleğinde yepyeni çağrışmalarla birleşecek olan bu eski devirler, yine bizden olan bizim olan en şerefli gün, şahsiyet ve eserlerimizin ebedi hatıraları halinde kalacak ve okutulmıyacaklardır.

Bu itibarla **Kemal Yener**'in eseri, hem orijinal bir teşebbüs ve hem de çok değerli bir örnektirki, bilhassa küçük kasabalarımızdaki Halkevleri için bir piyes gibi tekrarlanması çok faydalıdır. Kemel Yener bu başarısından ve bu asil gayesinden dolayı tebrike lâyıktır.

MAZİ

Ahlaklılığın başta gelen ilkesi saygı,
Eslaf unutulmaz, unutulmaz gene mazi;
Tarifini bir yap, neye derler medeniyet:
Bir yol ki bütün kolları tarihe muvazi.

IZTIRAP

İnsanla doğar sonra olur insana düşman,
Rüya gibi bir lahza huzur, neş'e, şefaret,
Ömrünce fakat ömrüne kahirliği hâkim.

HASRET

Bir devrini geçtik de bu ömrün,
Maziye ki hasret sesi vardır;
Peymane tehi, pirimuğan yok,
Zevk namına bilmem nesi vardır.

HİÇ

Ömrün nesi var; hafızamız, hatıralardır,
Tekrar yaşasak vecd ile maziye de gülsek;
" Sehba-i huruşan gibi minâ-yi felekten
Ta hariç-i humhane-i imkâne dökülsek."

BATIL

Batıl denilen yolların üstünden uzaklaş,
Vicdan gözüdür eyliyecek gerçeği temyiz;
Tehdide lüzum var mı cehennemle a Mollam,
Tespiti de ispat ile mümkün kılarız biz.

BİR GÜZEL KADINA

Süslen ve sürün, halka-i hayranına bak geç,
Ebruları mihrap olanın âbidi çoktur;
Mir'ata bakıp olma sakın fazlaca mağrur,
Zira ki bahar mevsiminin dostluğu yoktur.

Rıfat Necdet EVRİVER

Şiir müsabakamızda derece alan şiirler

Musabakamızda birinciliği kazanan şiir:

YETİM

Orada dört mevsim bahar gibiydi.
Çiçekler toplardık bahçelerinden.
Gönüller çağlayan pınar gibiydi,
İnlerdi bir kaval sesi derinden.

Günün her ânında sevinç taşardı,
Selviler içinde kır evimizden
Bahtımızda ne gam ne keder vardı.
Hayattan memnunduk, hayatta bizden...

Bir akşam davullar çalındı yeryer...
İhtiyarlar savaş çıktı dediler.
Bir gün demir attı limanımızda,
Hasret yüklü, hicran yüklü gemiler.

Kasabadan erler sabaha kadar,
Yığın yığın, tabur tabur gittiler..
Feryatlar yükseldi Allaha kadar
Firkat yaşlarıyle doldu mendiller..

Onların içinde babam da vardı.
Ayrılırken öptü beni alnımdan
Sallanan bir mendil hâtıra kaldı
İsimsiz İllere giden babamdan.....

Akşamleyin ninem seccadesinde
Gün doğana kadar Hakka yalvardı
Annemin titreyen ince sesinde....
Yaralı bir gönlün ezgisi vardı.

Bir yaz meyva verdi diktiğim fidan
Mevsimler, mevsimler; mevsimler geçti.
İsmini yüzlere kazıdı zaman..
Seneler, seneler, seneler geçti.

Mâziyi bürüdü ince bir duman,
Bir sabah ezanı can verdi ninem;
Acı tatlı günler geçti aradan,
Kırışıklıklarla çizildi sinem.

Bir hayal var evin penceresinde,
Kirpiği titreyen yaşlarla dolu.
Kalbi hâlâ intizar cenderesinde,
Buğulu gözlerle tarıyor yolu.

Sonsuz ufuklarda hep ümitleri,
Yılları yıllara ekliyor annem...
Babamın gittiği ilk gündenberi
Dönmeyen yolcuyu bekliyor annem.

Dinsin artık anne gözünün yaşı
Giden yolcu geri dönmeyecektir;
Biçare babamın kefensiz naşı
Tunada mı Yemende mi kimbilir?

Sınır boylarında döktü kanını
Ölmesin diyerek ulu milletim.
Arkada bıraktı bize şanını
Sen bir dulsun anne ve ben de yetim.

A. Rıza Akdemir

Müsabakamızdu üçüncülüğü kazanan şiir:

GÜLŞENDE RENKLER

İlkbahar geldi yeşermiş yine gülşen,
Sanki gökten yere renk serpti melekler.
İçli bir ruh gibi titrer kelebekler,
Şakıyor, gül gibi bülbül de bugün şen.

Yaslanıp şöyle havuzdan göğü seyret,
Çöktü bak, ufka kızıl renkli dumanlar.
Seyrederken seni geçmiş yine anlar!.

Her şeyin rengi değişmekte guruptan.
Şimdi gülşen daha mânâlı deminden,
Vurgunum gözlerinin rengine ah ben,
Sarhoşum sunduğun al renkli şuruptan.

Turgut Alten

Müsabakamızda 2. neciliği kazanan şiir:

ANAVATAN

Ali'lerin, Mehmet'lerin, Hüseyin'lerin, Hasan'ların
Fatma'ların, Emine'lerin, Kezban'ların
İyi şeylere inanmış insanların memleketi
Fakir köylerinin mor damarlı delikanlıları
Sen milyonların içinde bir rüzgârsın ANAVATANIM

Bu şehrin kulelerinde imparatorlar
Saraylarında padişahlar yaşamıştır.
Sen sultanlar şehri
Sen abideler şehri koca İstanbul
Palandöken dağlarına yaslanmış Erzurum şehri
Pasinlerden ötede Bayburt, Gümüşhane, Aşkale
Uludağ duvaklı bir köy gelini gibi
Tokrağı kara damarlı memleket Zonguldak
İşte Trabzon, işte Sinop, işte ÇANKKALE
Erciyaş'ın eteklerine bağdaş kurmuş Kayseri
Fırat'ın bir yanında Elâzığ, bir yanında Malatya
Rumeli ile Anadolu dudak dudağa
Sen milyonların hürriyet için yaşadığı memleket
Dünya tarihinin ilk sayfası büyük TÜRKİYEM

Senin köylerin ah senin unutulmuş köylerin
Boncuk boncuk serpilmişler dağlarının eteklerine
Ayşe'ler, Fatma'lar buğday serperler kurak topraklarına
Cenup ovalarında yerli şarkılarınla mahsul toplanır
Bu saatte hudut şehirlerine rahat bir yağmur yağar
Sabah sislerinden sıyrılmak üzere toprak damlı Anadolu evleri
Şarkılarla koca denizlerine ağlar dökülür
Bu saatte Tilbeşar ovasından Cenuba doğru bulutlar geçer
Saros'un beyaz kayalarına martılar konar
Diyarbakır kalesinin gölgesi düşer Dicle'nin sularına
Fırat bir erkek sıçrayışıyla aşar Karaoğlan dağlarını
Bir erkek kadar yakışıklı ANADOLUM
İdealin taşın toprağın suyun kadar muazzamdır

Niğde'den, Sivas'tan kağnılar gider cephelere
Uzun ve dağınık saçlı kadınlar " DEH „ der öküzlere
Toroslar'dan bir bulut iner Çukurova köylerine
Ne güzel yaslanmış Toroslar'a kurşunî bulutlar
Külek Boğazı'nı şarkılarla geçti Avrupalı askerler (Devamı arkada)

Anadolu Yaylasından dünya şehirlerine HÜRRİYET için selâm uçurduk
Yine böyle duman dumandı Torosların başları
Edirne kapılarından Ağrı eteklerine at koşturduk
Şalvarlı al işlemeli Ayşe'ler yanıbaşımızda
Balıkkesir'liler, Eskişehir'liler, Ankara'lılar, Sivas'lılar
Bütün bir memleket halkı omuz omuza

Seyhan kıvrıla kıvrıla iner Akdenize
Bir şehir sonra Genç Osman'ın memleketi Antep'tesin
İşte İnkilâp Tarihi'mizin ilk sayfası SAMSUN
Cüueşe yağmura, rüzgâra karşı göğüsleri
Senin ah senin sıra sıra dağların
Hepsinde uzun yeleli atların nal izleri var
Toprak damlı evlerin toprak döşemesinde yaşıyanlar
Bir meydan muharebesinde kanları kanlarına karışanlar
İşte Mehmet, işte Ayşe, işte Hüseyin, işte Hasan
Sen milyonların ağzında bir şarkısın ANAVATANIM
Bu topraklardan İskender'ler gelip geçmiş
Dara'lar, Moskof'lar bütün bir dünya yenilmiş bu topraklar aşkına
İşte Bayburt'un şehitler yaylası
Burada ölen insanların hürriyeti kan rengindedir
İşte Kars, işte Ardahan, işte Sarıkamış
Senin ah senin Padişahların, Kralların Sadrazamların
Harp görmüş, tahakküm görmüş insanların
Sen dünya haritasının tam ortasında
Hürriyete giden yolların Anavatanı büyük TÜRKİYEM
Sen bizim kadar HÜRRİYET için yaşıyanlarınsın
Ali'lerin, Emine'lerin, Mehmet'lerin, Hasan'ların
Fatma'ların, Seher'lerin, Kezban'ların
İyi şeylere inanmış insanların MEMLEKETİ

Bir avuç toprağın değişilmez cihana
Biz seni konferanslarla kazanmadık ANAVATANIM
Kanımız pahasına sen bizimsin
Milyonlar uğruna feda olmaya hazırız diyor
Kafalarımız gülle diye namluya sürülmeğe hazır
Bu damarlarda bu toprakların kanı dolaşır
İşte Dumlupınar, işte Sakarya, işte İNÖNÜ
Uğruna feda olsnn ANAVATANIM

Bu gökyüzü altında HÜRRİYET hudutsuz sevilir

Sadık UZUNER

BİR AÇIKLAMA

19 Mayıs Dergisinin Özel sayısında değerli şairimiz Celâl Çumralı'nın merhum babaları Hacı Hüseyin Efendiden sadece çiftçi ve Hatip sıfatlariyle bahsedilmesinden Sayın Çumralı ailesinin incinmiş olduğunu teessürle öğrenmiş bulunuyoruz. Halbuki merhumun, farsca ve arabcaya aşina, edebiyata ve tasavvufa hakkıyle vakıf, ilim ve irfanı ile temayüz etmiş, Konyadaki hususi medreselerinde müderrislik yapmış, hutbeleriyle vatandaşlarına feyiz ver miş, meclisi idare azalığı ziraat bankası idare meclisi ve muhacir ve iskân komisyonları riyasetlerinde bulunmuş, çiftlik sahibi, âlim bir zat olduğu malumumuz idi. Bu şerefli izahat Özel sayımın yazı hacmi mülahazasiyle ve hüsnüniyetle icmâl edilmek istenmiştir. Merhumun mubarek hatırası önünde saygıyle eğilirken Çumralı ailesinden de özür dileriz.. Ve Celâl Çumralı'ya rahmetli babalarının manevî büyüklüğünü yetimliğin ıstırabiyle mezceden veciz ve nefis şiirinin dergimizde neşrine müsaade ettikleri için de kendilerine teşekkür ederiz.

19 Mayıs

Sevmek..

Babam Hacı Hüseyin Efendinin
Aziz Ruhuna

Ermiş bahçesine "Yeşil Türbe"nin
Duymuş Mevlânâ'yı her nefesinde!
Şimdi bir efsane ruhu müzenin..
Sezdim varlığını "Ney" in sesinde!

Şimdi bahçesinde mezar ve taş yok..
Sordum: gösterildi bir ağaç dibi!
Sordular: hani ya gözünde yaş yok?
Dedim: Mekânsızdır aşkın sahibi!

Resmini aradık yıllardan beri
İsterdim: bu benim Babammış! demek!
Gözle görünür mü insan cevheri?
Ne mutlu bir yazı: görmeden Sevmek!

Celâl ÇUMRALI

" 19 Mayıs Şairleri ,,

Faik Salim Özyurt

Samsun Halkevinin, ötedenberi yayınlamakta olduğu " 19 Mayıs " adlı, aylık Edebî Dergisinin, Şubat ve Mart 948 sayılarını mahsub eden " 19 MAYIS ŞAİRLERİ " adı altında özel bir sayı neşredildi. Bu özel sayı ile, Samsun Halkevindeki Edebi faâliyetin derecesini bir kerre daha ölçmüş ve taktir etmiş bulunuyoruz.

Samsun ; Ticaret bakımından olduğu kadar, Kültür bakımından da mütalaaya değer bir şehrimizdir . Bu itibarla, bu gibi kültür hareketlerini tabii görmek de icabetmektedir.

Samsun ; muhitinde yetişmiş, yerleşmiş veya bir müddet kaldıktan sonra ayrılmış olan genç ve yaşlı edebi bir çok simalarla cidden övünebilir . İşte, bu özel sayı, bu maksadı da hedef tutmuş ve muhteviyatını 15 şairle süslemiştir. Özel sayı dolayısiyle mütalaada bulunan Edebiyat kolunun faal başkanı, daha bir çok kıymetlerin bu sayıya sokulamamasından müteessir görünüyor. Haklıdır. Aynı çaptaki çalışma, hızını kaybetmezse, başkanın isteklerini tahakkuk ettirmek basitleşir .

Değerli okuyucularıma, mezkûr eseri bu kadarcık tanıttıktan ve şu noktaları da samimî olarak belirttikten sonra, şairlerin eserlerinden bazı parçaları bir kerre de birlikte okuyacağız.

Edebi Antolojiler ; bir plâna istinat eder. Eserde, bu plânın ekseri maddeleri gözetilmiştir. Sanatkârların; bizden (Türk Edebiyatından) kimleri beğendikleri, okudukları, şahsiyetlerinin teşekkülüne müessir olanları Avrupa Edebiyatının belli başlı simalarından kimleri okudukları, beğendikleri gibi hususlar da cevaplandırılmış olsaydı, eser, kanaatimizce kuvvetini bir kat daha artırmış bulunacaktı.

Bu cihete, peşin söylediğimiz gibi samimi olarak temas etmekle beraber diğer cevapları kâfi görüyoruz. Mecmuanın genişliği de dikkate alınmıştır her halde . . .

Şimdi ; sırasile güzel parçaları birlikte okumağa geçelim :

1 - Âdem Gürçağlıyan. dan :

M A N İ L E R. den

Kuş dili kalem olsa,
Kalbim ilhamla dolsa,
Anlatamam derdimi,
Dinliyen anam olsa . . .

Bu içli kıt'a ; Gürçağlıyanın, bilemediğimiz o derunî derdile, şiirde aranılan özel vasıflardan ahenge karşı vermiş olduğu chemmiyetin ölçüsünü isbat ediyor .

2 - Ahmet Kemal Onur. dan

"Keziban kızın efesine,, başlıklı şiiri , doğrusu lirik . . . Diğerlerini aynı kuvvette bulamadık.

K E Z İ B A N K I Z I N
E F E S İ N. den

Bilirim dağlardır senin vatanın
Dört yana nam saldı, o büyük şanın ...
Kanına susayan, kahpe düşmanın,
Alnına bir kurşun çakarsın efem ...

3 - Bahri Ulaş. dan

Şiir'in ; kupkuru bir realitede olmaması iddiasındadır. Halen lisenin son sınıfında bulunan bu genç ve hececi şair, aruza da hakim. Arapça kelimeleri bırakıp, öz türkçe yazmasını tavsiye ederiz. İleride, büyük eserler vereceğini kuvvetle vâdediyor. Şu Kıt, asi ne güzel . .

D E Y İ Ş L E R. den

Senfoniler aktı keman yayından
Tunçtan güfte döktüm, o besteledi.
Hangi mevsimlerin altın ayından
Hasret kanununu aşk desteledi . . .

4 - Berkuk Noyan dan :

Bir şiirde ; şu iki vasfı aramak şarttır :

a) Tasvir,
b) Teşbih.

Bu iki edebi san'atı, bir araya getirmekte mahir olduğunu gördüğümüz Berkuk Noyan'ın "Odam,, başlıklı şiirinin birinci kıtasını alıyorum :

Kalbim bütün kanımı
Döven bir küçük havan
Dört duvar, dört yanımı
Çeviren bir paravan . . .

5 - Behiç Atabek. ten :

Bizde, "FOLKLOR,, (Halk Edebiyatı) henüz layık olduğu kadar işlenmiş değildir. Menbalarımızın namütenahi oluşuna rağmen . . .

Mahdut münevverlerin himmetleri de olmasa, bu şube büsbütün öksüz kalacaktır. Genç nesilden bu vadide çok çalışmak istiyoruz .

Behiç Atabek adlı şair, bu branşda değerli eserler verecek çağda iken fani dünyaya veda etmiş "Ayşe,, başlıklı şiirinden özlü bir parça :

Bir zaman bu bağın çiçeği vardı,
Deresi, ırmağı durmaz akardı.
Dereler kurudu, güller sarardı ;
Sevginle kül olan köyümde Ayşe ...

Genç şair de bir zaman dereler, ırmaklar gibi akarken ve hiç şüphesiz evinin bir "ÇİÇEĞİ,, iken kurudu, sarardı ve nihayet geride kalanların içlerini yaktı, kül etti. Nur içinde yatsın . . .

6 - Celâl Çumralı. dan :

Evvelce de, 19 Mayıs ve daha bir takım dergilerdeki yazılarını görüp okuduğum bu kıymetli şairin sahifeyi dolduran dört şiiri de lezzetle okumağa sezâdır. "İlk Aşk,, başlıklı şiirinde, tezi olan sembolizim ve lirizim mevcuttur. Bu şiirin, şu beytini ezberledim bile . . .

Kelebeklerin renk, renk oyası elde kalır,
Unutulmayan aşkın rüyası dilde kalır.

7 - Cemil Sena Ongun. dan :

Lise çağında iken bizden sonraki sınıflara Felsefe dersi veren Cenfil Senayı, yakından tanımağı gönül çok arzu ederdi. Hayatta buna nail olamamak, onu iyi bilenlerden duyanlar için bir kayıp sayılır. Türk Fikir hayatının mümtazlarındandır. Hakkında fazla bir şey yazmağı zait addederim. Temiz bir karaktere sahip bulunduğu muhakkaktır. Buna, misal olmak üzere "Ruhum,, adlı şiirinden bir kıt'a alıyorum :

İçime bir şarap gibi kan dolan,
Kalbimi, beynimi yesenizde siz;
Allahı güzellik, iyilik olan
Bu temiz ruhumu yiyemezsiniz . . .

8 - Fazıla Atabek. den :

Merhum Behiç Atabek'in kardeşleri olsa gerek ... Genç Şairenin, temiz, güzel ve ahlaki duygularla örülen şu kıtasını okuyalım :

TÜRK KIZINA

Döğmesin bir gün anan sana bakıp dizini,
Türkün kızı denecek unutma ki adına,
Ahlak örneklerinden hazırla cehizini,
En lâzım olan budur hayatta bir kadına.

Bu kıt'a genç kızlarımızın "ÂMENTÜ,,sü olmağa değer.

9 - Galip Naşit Arı. dan :

Bu şair de eserlerile yabancı gelmiyor. Kuvvetli deyişleri var. Azim, cesaret ve İmana güzel bir misal telekki ettiğim beyite bakınız :

Adsız Gemicilerin Türküsü. nden :

Dalgalar döve dursun bordamızı ne çıkar?
Bizim de boşanacak saklı fırtınamız var.

10 - İrfan Yankutan. dan :

Samsun Gazetesinin genç ve enerjik neşriyat müdürü Yankutanı; 1923 den sonra yetişenlerden, Şiirde kaide tanımayanların safında görüyoruz , dört şiiri de aynı iddianın mahsülüdür. "Balıkçılar,, adlı serbest nazmından aldığım şu mısralarda duygu ve tasvir kokmaktadır. Aynı yolda yürüyeceğine kani bulunduğumuz bu genç şairden güzel eserler doğacağı muhakkaktır. Okuyalım :

Balıkcılar. dan

Karadenizde
Dalgalar, şahlanan dalgalar.
Birbirini kovalar,
Balıkçı kulübelerinde analar, genç kızlar,
Gidipte dönmeyenlere ağlar . . .

11 - M. İsa Karaca. dan :

Şiir anlayışı kuvvetli olan bu genç ve mütevazi şairden bilhassa halk edebiyatımız için değerli eserler bekliyebiliriz. Kendisine tahsis edilen sahifedeki dört şiiri de kusursuz. . . Hele "Harmanda,, şiiri cidden enfes işte birinci kıtası :

HARMANDA

Beygir koşar, düğen döner,
Harmanda yavrum harmanda.
Neşe başlar, elem söner,
Harmanda yavrum harmanda.

Bu lirik şiirdeki tasvirin kudretini ölçebilmek için harman yerile, harmandaki hayatı yaşamak lâzımdır .

Uhrevi âleme göç etmiş olup hakiki birer kıymet olan Nazım Dağıstanlı, Rüştü Çoşkun ve Samsun muhitinin sevdiği genç yaşta ölen şair Şükrü Fıratın eserleri de zevkle okumağa değer mahiyettedirler. Her üçünü de rahmetle anarız .

12 - Nazım Dağıstanlı. dan :

İncitme yazıktır zavallı kuşu,
Elemle geçirdi bu kara kışı,
Hicranlar anlatır yanık ötüşü,
Tapınır o nazlı gülüne bülbül

13 - Rüştü Coşkun. dan:

"Kes bu ömrün ipini" şiirinden I. nci kıta:

Yüzündeki çizgiler başımdaki ak saçlar,
Altmış yıllık ömrüme artık uzan yat diyor,
Sonbaharda gördüğün şu dev gibi ağaçlar
Çürüyüp devrilerek bir hazin heyhat diyor..

(Devamı kapakda)

Hikâye :

Çerkez Beyinin Plânı

(Geçen sayıdan devam)

Yazan : Âdem GÜRÇAĞLIYAN

Aynı kasabada oturdukları için Zennes'in bir ayağı babasının konağında idi. O, kocasını hergün konağa sürüklekmek istiyordu.

Haptuk dayanamadı bir gün :

— Çok sık gidiyoruz karıcığım, rahatsız ederiz, seyrek gidelim de kıymetimiz olsun, dedi.

Sen misin bunu söyleyen, karısı tamamen aksi fikirlerle Haptuk'un karşısına dikildi.

— Bu ne demek, dedi, çok teessüf ederim, biz yabancı mıyız, annemiz babamız değil mi? elbet gideceğiz, hergün gideceğiz.

Zennes bundan sonra evinin düzenine hiç bakmaz oldu. Günün yirmi dört saatını babasının konağında geçirmek istiyordu. Bu yüzden Haptukla araları açıldı. Bir gün gene bu meseleyi münakaşa ederlerken Zennes damdan düşercesine kocasına :

— Artık hergün gitsek de kıymeti yok, dedi, annem sana çok darılmış, bacak bacak üstüne atarak karşısında cıgara içtiğin gibi, dumanını da annemin üstüne üflemişsin. Zennes endam aynası karşısında bunları söylerken kuvvetli baş hareketleriyle saçlarını geriye iterek firketelerini sağlamlıyordu. Haptuk neye uğradığını anlıyamadı. Bundan sonra karısıyle aralarında bitmez, tükenmez bir münakaşa başladı.

— Cıgara içtim fakat dumanını annemin üstüne üflemedim.

— Annem yalan mı söyliyor?

— Ya sen yalan söylüyorsun, yahut annen.

— Biz yalan söylemeyiz .

— Ben mi yalan söyleyorum?

— Sen söyliyorsun elbet.

— Siz.

— Sen.

— Sen.

— . . . . . .

— . . . . derken araları bütün bütüne açıldı. Zennes artık Haptuk ne derse aksini iddia ediyor, onun en doğru en mâkul sözlerini binbir safsata ile çürütmeğe çalışıyordu. Bu geçimsizlik altı ay içinde çekilmez bir hal aldı. Nihayet bir gün Zennes babasının konağına kaçtı.

— Bana hakaret eden adamla oturamam, artık ona karşı sevgim kalmadı, diyerek ağlamağa başladı.

Özdedemir Bey:

— Bu ne demek, boynuma sarıldığın günleri ne çabuk unuttun, diye haykırdı.

Hanifet Hanım kızının saçlarını okşarken sordu :

— Ne oldu, niçin geçine miyorsunuz? söyle kızım.

— Söylenecek bir şey yok anne, sevmiyorum artık onu ...

— Senin dilinin altında bir şeyler var kızım, söyle de biz de anlıyalım, nedir bu hal ? . .

— Neden annemin üstüne cıgara du-

manı üfledin demiştim. Bundan aramız açıldı, bugünkü hale geldi, çekemiyeceğim gayrı ...

— Bunu, sana söylemekle yuvanı boz demedim ya kızım Pencere açıktı, Haptuk pencerenin dibinde oturuyordu, dumanı üstüme belki rüzgâr savurmuştur; belki ben dumanın altına gitmişimdir; insanlık hali, yanılmış olabilirim. Bütün bunlar bir duman için mi?

Kolları arkasında kırmızı İsparta halısı üzerinde gezinen Özdemir Bey :

— Şunların karıştırdığı halta bak, diyerek kükredi . Sonra kızına yaklaştı, boğuk bir sesle :

— Artık burada senin işin yok, dedi. Ortadaki yuvarlak masaya kuvvetli bir yumruk indirdi. Masanın üstündeki sürahi ile bardak şangırtı ile etrafa dağıldı.

Eskisi gibi, her dediğine hak verileceğini, sevilip okşanacağını sanan Zennes, bu sert muamele karşısında beynindeu vurulmuşa dönmüştü . Kendisini yerlere attı döğünmeye başladı.

— Siz de böyle yaparsanız intihar edeceğim, diyordu. Demek ben size ağır geliyorum gayri .. .

Özdemir Bey nazarında kızının bu hareketi, küçük çocukların hiç yok yere küsüp tepinmelerinden farksızdı. Elleri böğründe onun saçmalarını soğuk kanlılıkla reddetti :

— Biz seni evlendirdik, kız kocaya bir defa verilir.

— Ben koca istemiyorum artık ağzım yandı .

—Başdan neden istedin, bizim şerefimiz var, diyerek Özdemir Bey dişlerini gıcırdattı.

Hanifet Hanım hangi taraftan olacağını, ne yapacağını şaşırmıştı. Kızına karşı daha müşfik davranmak istiyorsa da baba vaziyete hakimdi O, kızına yüz verildiği takdirde yuvanın derhal yıkılacağını çok iyi biliyordu. Bunun için olanca maharetiyle hâdiseyi önlemeğe çalışıyor ve bu hususta bir plân hazırlıyordu. Buna rağmen konak adetâ susuz değirmene dönmüştü. Kahkahalar susmuş, aileyi derin bir kâbus sarmış, büyük Hanımın solundaki felç sağına da sirayet etmeğe başlamıştı.

Bey içerledikçe içerliyor :

— Bu kızın artık konağımda işi yok, deyip duruyordu. Hiç şüphe yok ki Haptuk bu hale herkesten ziyade müteessir olmuştu. Karısı gidince koyun sürülerinin bir kısmını çok ucuz fiyatlarla satlı. Geriye kalanı da yabancı ellere bıraktı, biraz olsun avunurum düşüncesiyle, İstanbula Büyükadadaki halasının yanına gitti. Fakat onu, adanın plâj ve sokaklarında mayo ile dolaşan kadınlar, kızlar; Dilde çamlıklar içerisinde danseden âşıklar avutamıyordu. Etrafın kahkahası onun boğazında hıçkırık olup kalıyordu.

Özdemir Bey Haptuk'un İstanbula gittiğini işidince fenalaştı, sinirleri sancımağa başladı. O kızıyla damadını bir an önce barıştırmak istiyordu. Ayrı yaşamaları yavaş yavaş yuvanın çökmesi demekti. Buna meydan vermemek için İstanbula gitmeğe karar verdi. Kurduğu plânı gün geçtikçe geliştiriyordu. Karısına :

— İstanbula gideceğiz Haptuk'u bulacağız, dedi, kızımız bir hata yapmış, Bir gün önce bu hatayı tamir etmemiz lâzım. Bu hâdise sinirlerimi çok sarstı, ayni zamanda İstanbulda iyi bir doktora muayene olacagım. Sennes'i de alıp üçümüz beraber gideceğiz.

Dikkatle kocasının sözlerini dinleyen Hanifet Hanım :

— Haklısın, üzülmiyecek gibi değil, dedi, fakat bu yuvanın tekrar kurulması imkânsız .. Görüyorsun barışın deyince Zennes kendisini yerlere atıyor. Ne de olsa kızımızdır, ne yapalım onun da mukadderatı böyleymiş. Sen muayene olursun, biz de memleket görmüş oluruz gidelim. Belki biraz avunuruz.

Kurduğu plânı zihninde inkişaf ettiren Özdemir Bey derin derin iki defa öksürdükten sonra :

— Ben ona yaptığı kabahatın büyüklüğünü anlatacağım, sen hiç merak etme, dedi. Samsundan vapura bindiler, Kuzey Anadolu dağlarının denize vuran akislerini seyrederek yol aldılar; üç gün sonra İstanbula indiler. Boğazda, rüstai güzelliklere sahip olan Çubukluda yazlık bir ev tuttular. Boğaz içinde yüzen vapurların beyaz köpüklü izlerine bakarak avunmağa çalışıyorlardı. Fakat ne gezer güvertede kader de onlarla beraber gelmişti. Üzüntü; aynı üzüntü devam ediyor, gün geçtikçe Özdemir Beyin sinirleri zayıflıyordu. Doktorların ruhî ve fiziki tedavileri hiç fayda vermiyordu. İkide bir kendinden geçerek « onurumuz, şerefimiz mavholdu, artık Canik'te kimsenin yüzüne bakamıyacağız, ah felç oluyorum» deyip duruyordu.

Bütün bunlara rağmen Zennes :

— Ebeveynimi ve beni tahkir eden bir insanla tekrar hayatımı birleştirmem, imkânı yok, Boğazın sularında intihar ederim, deyip ayak diriyordu. Kızının en mâkul, en mantıki sözlerle yola getirilemiyeceğini anlayan Özdemir Bey, onu kocasıyle barıştırmak için daha Canikte iken tasarladığı plânı gün geçtikçe daha ziyade geliştirmişti. Yalnız istenilen neticeyi alabilmek için bunu maharetle tatbik etmek lâzımdı. Geliştirdiği bu plânı o güclükle karısına da kabul ettirdi .

(Devamı gelecek sayıda)

(Sahife 14 den devam)

14 - Rifat Necdet Evrimer. den :

Özel sayımın ölgun şairlerinden ... Hayatı, tefekkür hayatının içinde yüzdüğünü gösteriyor. "Bir yapı sallanıyor,, başlıklı şiirinin şu kıtası, "Tefekkür Şiir„i ne güzel bir örnektir. Okuyalım :

Örse çekiç iner zaman ocağında,
Uzanır, kısalır şekillenir madde;
Mademki dayanılır döner asli hadde,
İnsan esir gibi şu mekân ağında.

15 Şükrü Fırat. dan :

Dağlar şiirinden 1 inci kıta :

Bu akşam başınız neden dumanlı?
Siz de mi yandınız ben gibi dağlar?
Hasret bağrınızdan aktı mı kanlı?
Yari andınız mı ben gibi dağlar ?..

* * *

Samsun Halkevinin edebiyat kolu başkanı sayın Nurittin Atasoygili bu başarılı hareketlerinden ötürü tebrik eder ve daha bu çapta bir çok eserler meydana getireceklerine olan inancımızı duyurmak isteriz . . .

Faik Salim ÖZYURT

Sahibi ve Yazı işlerini fiilen idare eden : **Nurettin Atasoygil**
Basıldığı yer : İl Matbaası - Samsun

TÜRK TARİH KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Yeni yayınlarımız ;

Samsun Tarihinde Önemli Olaylar

Yazan : Kâzım DİLCİMEN

Şehrimizin tarihini esaslı olarak tesbit eden bu eser ciddi bir çalışmanın ürünü olarak çıkmıştır. Şimdilik I. fasikülü satışa çıkarılmış fiyatı 50 kuruştur.

BÜYÜ

Gençlik, Gönül, Aşk şiirleri

Yazan : Celâl Çumralı Samsun Halkevinden alınabilir. Fi. 75 kş.

Kırk Dalganın Suyu ve Kırk Çakıl

Yazan : Celâl ÇUMRALI

En güzel yurt hikâyeleriyle doludur. Fiyatı 100 kuruştur.

ŞAİRLER KONUŞUYOR

Yazan : Kemal YENER

Eski edebiyatımızın en değerli şairlerini kendi ağızlarından anlatan bir eserdir. Fiyatı 100 kuruştur.

Bir Gecenin Masalı

Arkadaşımız Fazıla Atabek tarafından çıkarılmış olan bu eseri bütün okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Halkevi Sineması

Senenin en güzel filmleri gösterilir. Ses ve projesiyon gayet temizdir.

30 Kuruş